

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

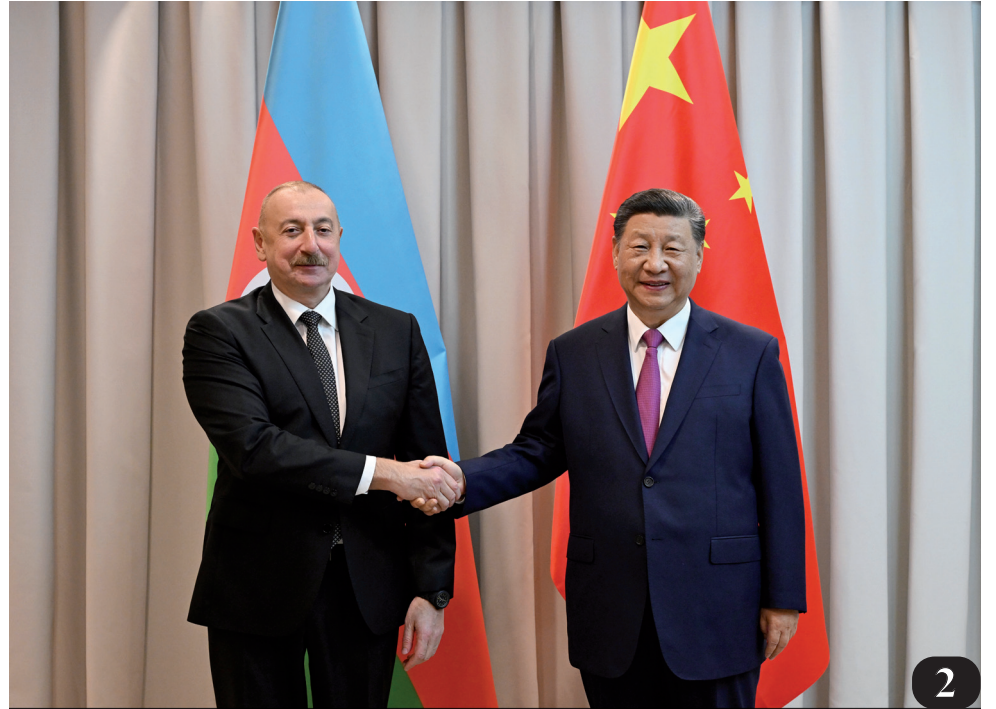
№ 161 (7329)

270 il sonrakı ZƏFƏR:
44 gün + 23 saatla...

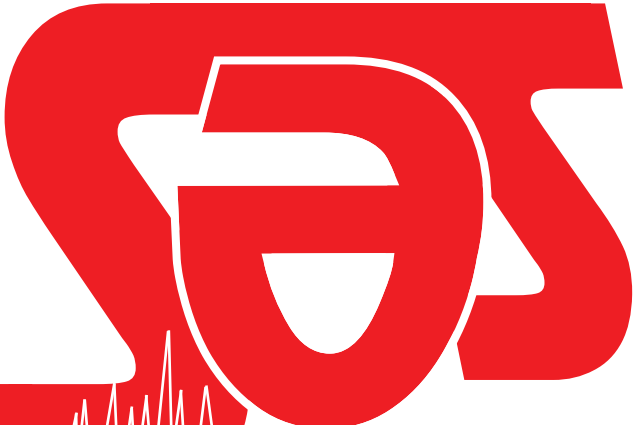
8

Azərbaycan-Çin: əməkdaşlıqda keyfiyyətə yeni mərhələ

2

Prezident İlham Əliyev: "Biz beynəlxalq və regional
sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasına töhfə veririk"

6 sentyabr 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Ermənistanın "102" hədəfi

İrəvan Rusiya
bazasını saxlayacaqmı?

12

"Bu fəaliyyət
münasibətlərə
mənfi təsir edən
amillər sırasındadır"

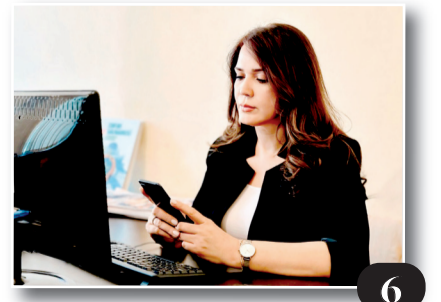
3

Dinə və mənəviyyətə
zidd yas mərasimləri

9

MUŞTULUQ: iki kitab
oxuyan gördüm...

6

"Yol
rahatlıqdır,
inkışafdır"

7

59 yaşlı
Tayson
yenidən
rinqə
çıxacaq

16

Prezident İlham Əliyevin müasir dövrün çağırışlarına uyğun olaraq həyata keçirdiyi siyasi iradəsinə əsaslanan uzaqgörən siyasəti dövlətimizin dünya birliyində mövqeyinin daha da güclənməsinə səbəb olur. Beynəlxalq müstəvidə etibarlı tərəfdaşlığın məntiqi nəticəsi olaraq ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətlər inkişaf edir. Dünyanın ikinci ən böyük təşkilatı olan Qoşulmama Hərəkəti, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türk Dövlətləri Təşkilatı və digər nüfuzlu təsisatların Azərbaycanla sıx əlaqələr qurmağa üstünlük verməsinə səbəb əlbəttə ki, dövlətimizə etimadın, inamın ifadəsidir.

Bölgədə və dünyada söz sahibi olan Azərbaycanın bugünkü inkişafı siyasi, iqtisadi, hərbi, mədəni və s. sahələrdə qazandığı uğurlarla özünü büruzə verir. Bu günlərdə Prezident İlham Əliyevin Çinə səfəri iki ölkə arasında münasibətlərin dərinləşməsi və yeni strateji istiqamətlərdə əməkdaşlığın inkişafı baxımından mühüm tarixi hadisə

muş razılaşmalar beynəlxalq yükdaşımalarda tranzit imkanlarının genişlənməsinə xidmət edəcək: "Əminəm ki, yaxın gələcəkdə Zəngəzur dəhlizi həm Orta Dəhlizin, həm də Şimal-Cənub dəhlizinin növbəti mühüm seqmentinə çevriləcək, sülhü, çoxtərəfli tərəfdaşlığı möhkəmləndirəcək və Azərbaycan sərhədinin şərqində, qərbində, şimalında və cənubunda yerləşən yaxın və uzaq qonşularımıza fayda gətirəcək".

MÜNASİBƏTLƏRDƏ YENİ SƏHİFƏ

Çin öz növbəsində dünyanın fəvqəldövləti kimi həm Şərq-Qərb, həm də Şimal-Cənub nəqliyyat marşrutlarının kəsişməsində yerləşən Azərbaycanla əməkdaşlığa böyük diqqət ayırır. Bu əməkdaşlıq yalnız iki ölkə arasındakı əlaqələri möhkəmləndirməklə məhdudlaşmır, həm də regional və global iqtisadi inteqrasiyanı gücləndirmək üçün mühüm amildir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, "Şimal-Cənub" Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizi və Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu (Orta Dəhliz), həmçinin Xəzərdə ən iri limanlardan biri olan Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı "Kəmərlər və yol" təşəbbüsü çərçivəsində

Azərbaycan-Çin: əməkdaşlıqda keyfiyyətə yeni mərhələ

kimi dəyərləndirilir. "Azərbaycan ilə Çin arasındakı qarşılıqlı fəaliyyət ikitərəfli gündəliyin bütün spektri üzrə möhkəmlənir. Bu, siyasi, iqtisadi-ticarəti, sərmayə, enerji, nəqliyyat-logistika sahələrini, rəqəmsal iqtisadiyyatın, elm və texnologiyanın, təhsil və mədəniyyətin inkişafını ehtiva edir. Bu ilin iyul ayından bəri hər iki ölkənin vətəndaşları üçün vizasız rejim tətbiq olunur ki, bu da turizmin inkişafına təkan verir". Bu fikirləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 1-də Çinin Tiencin şəhərində "ŞƏT plyus" formatında keçirilən görüşdə çıxışı zamanı bildirib.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın son illər beynəlxalq arenadan artan nüfuzunun, həmçinin Avrasiya məkanında əsas tranzit qovşağına çevrilməsi ölkənin ŞƏT üçün əhəmiyyətini daha da artırır. Azərbaycan həm təhlükəsizlik, həm də iqtisadi inkişaf sahəsində daha mühüm rol oynamağa başlayan dövlət kimi ŞƏT ilə daha sıx əməkdaşlıqda maraqlıdır.

Həm ərazisinə, həm də əhalisinə görə dünyanın ən böyük ölkələrindən bir neçəsinin üzv olduğu Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı 2001-ci ildə Qazaxıstan, Çin, Qırğızıstan, Rusiya, Özbəkistan və Tacikistan tərəfindən Şanxayda təsis olunub. Hazırda ŞƏT-in üzv dövlətlərin rəhbərləri ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı inam və etimad əsaslanan yüksək səviyyəli münasibətlər diqqəti cəlb edir. Təşkilatın əsas məqsədləri sırasında üzv dövlətlər arasında qarşılıqlı etimad və qonşuluq münasibətlərinin gücləndirilməsi, siyasət, ticarət və iqtisadiyyat, elm və texnologiya və digər sahələrdə effektiv əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi dayanır. Eyni zamanda regionda sülh, təhlükəsizlik və sabitliyin əldə edilməsi üçün birgə səylərin göstərilməsi, yeni siyasi və iqtisadi beynəlxalq düzənin yaradılması üçün addımların atılması müasir dövrün çağırışları olduğundan məqsəd olaraq daim diqqətdə saxlanılır.

"AZƏRBAYCAN REGIONDA ÇİNİN ETİBARLI TƏRƏFDAŞIDIR"

Əlbəttə ki, dövlət başçımızın Çinə növbəti səfəri təkəcə siyasi dialoqun möhkəmləndirilməsi deyil, həm də iqtisadi, mədəni

Prezident İlham Əliyev: "Biz beynəlxalq və regional sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasına töhfə veririk"

və humanitar əlaqələrin daha da genişlənməsi baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Səfər çərçivəsində keçirilən yüksək səviyyəli görüşlərdə Çin tərəfinin Azərbaycanla əməkdaşlığa verdiyi önəm açıq şəkildə özünü büruzə vermiş oldu. Çin Azərbaycanın bölgədəki rolunu yüksək qiymətləndirərək, ölkəmizin beynəlxalq arenada etibarlı tərəfdaş olduğunu bir daha təsdiqlədi. "Azərbaycan regionda Çinin etibarlı tərəfdaşdır. Biz beynəlxalq və regional sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasına töhfə veririk, genişmiqyaslı iqtisadi, nəqliyyat və enerji layihələri həyata keçiririk", - deyərək Azərbaycan Prezidenti çıxışında diqqətə çatdırıb. Azərbaycanla Çin arasında münasibətlər min ildən çox əvvəl qədim İpek yolu vasitəsilə başlayıb və bu əlaqələr bu gündək davamlı inkişaf edir. İki xalq arasında tarixi və mədəni əlaqələrin təməli, qədim dövrlərə gedib çıxsada, son illər ərzində bu münasibətlər daha da möhkəmlənib və hər iki ölkənin rifahı naminə müxtəlif sahələrdə inkişaf edib. "Azərbaycan-Çin əlaqələri son iki ildə keyfiyyətə yeni mərhələyə yüksəlib", - deyərək Azərbaycan Prezidenti qeyd edib: "Azərbaycanla Çin arasında səmimi, dost münasibətlər və hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq mövcuddur. Bu əlaqələrin dərinləşdirilməsi Azərbaycanın xarici siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biridir". O, bu il iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlığın yaradılmasına dair Birgə Bəyanatın imzalanmasını tarixi hadisə adlandıraraq və bunun Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni səhifə açdığını vurğulayıb.

"ZƏNGƏZUR DƏHLİZİ HƏM ORTA DƏHLİZİN, HƏM DƏ ŞİMAL-CƏNUB DƏHLİZİNİN NÖVBƏTİ MÜHÜM SEQMENTİNƏ ÇEVİRİLƏCƏK"

Azərbaycan ilə Çin arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafı, ölkələrimizin strateji tərəfdaşlıq münasibətlərində mühüm yer tutur. Bu əlaqələrin genişləndirilməsi və mövcud

problemlərin həlli məqsədilə 2009-cu ilin mayında Hökumətlərarası İqtisadi Komissiya yaradılıb. 2012-ci ildə Pekində, Azərbaycanın İqtisadi İnkişaf Nazirliyi ilə Çinin Kommersiya Nazirliyi arasında əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb. Həmçinin Azərbaycan 2016-cı ildə Asiya İnfrastruktur İnvestisiya Bankına üzv olaraq beynəlxalq iqtisadi layihələrə daha sıx inteqrasiya edib. Azərbaycanın "Kəmərlər və yol" təşəbbüsünə verdiyi önəm 2017-ci ilin oktyabrında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun açılışı ilə öz təsdiqini tapıb. Bu mühüm layihə həm Azərbaycan, həm də Çin üçün iqtisadi əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə və regional ticarət marşrutlarının inkişafına xidmət edir. Çin hökuməti bu dəmir yolunun istifadəyə verilməsini və tikintisinə də Azərbaycanın oynadığı mühüm rolunu yüksək qiymətləndirib. "Azərbaycan Çin Xalq Respublikasının Sədri tərəfindən irəli sürülmüş "Bir kəmərlər, bir yol" təşəbbüsünün ilk dəstəkləyən ölkələrindən biridir. Bu istiqamətdə ciddi praktiki layihələr reallaşdırırıq. Azərbaycan Avrasiyanın nəqliyyat-logistika mərkəzlərindən biridir. Biz beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərini fəal şəkildə inkişaf etdirir, müasir infrastruktur yaradıırıq. Şərq-Qərb və Şimal-Cənub dəhlizləri yeni iqtisadi və nəqliyyat perspektivləri yaradıb.

Azərbaycan Ələt Beynəlxalq Dəniz Limanının buraxılış qabiliyyətini ildə 15 milyon tondan 25 milyon tona çatdırmaq niyyətindədir.

Orta Dəhliz Azərbaycan vasitəsilə Çin və Mərkəzi Asiyaya Avropa ilə birləşdirən etibarlı və təhlükəsiz marşrutdur. 2022-ci ildən bəri Orta Dəhliz üzrə Azərbaycan vasitəsilə yükdaşımanın həcmi təxminən 90 faiz artıb. Yüklərin bu dəhliz üzrə keçid müddəti əhəmiyyətli dərəcədə azalıb", - deyərək Azərbaycan Prezidenti bildirib. Dövlət başçımız onu da diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında bağlantının yaradılması üzrə bu yaxınlarda əldə olun-

sinde iqtisadi və nəqliyyat imkanlarının reallaşdırılması üçün yeni perspektivlər açır. Orta Dəhliz Avropa və Mərkəzi Asiyaya Xəzər dənizi vasitəsilə Çinə birləşdirən etibarlı və təhlükəsiz marşrutdur. Heç şübhəsiz ki, Azərbaycanın strateji mövqeyi və "Bir kəmərlər, bir yol" təşəbbüsündə oynaya biləcəyi rol Çin üçün xüsusi önəm daşıyır.

Ölkələrimiz arasındakı ticarət dövriyyəsinə də müsbət dinamika müşahidə edilir. Azərbaycan ilə Çin arasında əmtəə dövriyyəsinin həcmi artıb və Çin ölkəmizin 4-cü ən böyük ticarət tərəfdaşdır.

2024-cü ildə Azərbaycanın xarici ticarətinin ümumi həcmi 7,9 faizi Çinin payına düşür və Azərbaycanın ixrac malları daşıyan ilk dəmir yolu qatırı Bakıdan Çinə yola salınıb. Çinin şəhərlərində Azərbaycan ticarət evləri yaradılır, Azərbaycan xalçaları, nar şirələri və başqa yüksək keyfiyyətli məhsullar isə minlərlə çinli ailənin evinə daxil olur. Azərbaycan ticarət və şərab evləri artıq ÇXR-in Pekin, Şanxay, Urumçi, Tsindao, Çendu, Nankin və Çjantszyatsze şəhərlərində fəaliyyət göstərir və ikitərəfli ticarət münasibətlərimizin inkişafında mühüm əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanda Çin kapitalı ilə 375 şirkət qeydə alınıb, onlardan 298-i ölkəmizdə aktiv fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan ilə Çin arasında tranzit daşımaların həcmi 2024-cü ildə 378 min ton olub və bu göstərici 2023-cü ilə müqayisədə 86 faiz çoxdur. 2024-cü il ərzində Çindən Azərbaycana ixrac və tranzit rejimində Orta Dəhlizlə 287 marşrut qatırı yola salınıb.

Prezident İlham Əliyevin Çinə səfəri Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni səhifə açdı. Çin tərəfinin göstərdiyi diqqət, səmimiyyət və xoşməramlı münasibət növbəti dəfə sübut etdi ki, bu əməkdaşlıq yalnız siyasi və iqtisadi maraqlarla məhdudlaşmır, həm də xalqlarımız arasında dərin dostluq münasibətlərinə əsaslanır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

“Qürurverici səfərlər və görüşlər inkişafa istiqamətləndirilib”

“Azərbaycan – Çin əlaqələri son illər keyfiyyətcə yeni bir mərhələyə yüksəlib və hər iki ölkə arasında iqtisadi – ticari, nəqliyyat, enerji, mədəniyyət, turizm sahələrində əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə imkanlar yaratmışdır.” Bu sözləri SİA-ya verdiyi açıqlamasında Milli Məclisin Aqrar Siyasət Komitəsinin sədri, millət vəkili Tahir Rzaev deyib. Komitə sədri qeyd edib ki, tərəflər arasında hərtərəfli strateji tərəfdaşlığın mövcud olması, dostluq, qardaşlıq münasibətlərinin genişlənməsi xalqların, dövlətlərin milli maraqlarına xidmət edir və gələcək inkişafa hesablanmışdır.

“Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Zirvə toplantısında çıxışı zamanı ölkələrimiz arasında münasibətlərə böyük önəm vermiş və bir daha bildirmişdir ki, “Azərbaycan regionda Çinin etibarlı tərəfdaşdır”. Bu, real amallara və amillərə arxalanan ifadələrdir. Azərbaycan bu gün beynəlxalq və regional sülhün, təhlükəsizliyin qorunmasına, təmin edilməsinə, genişmiqyaslı iqtisadi, nəqliyyat və enerji layihələrinin həyata keçirilməsinə öz töhfələrini verir və bu sahədə səylərini artırmaqdadır. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan ilə Çin arasında tranzit daşıma-
larının həcmi 2024-cü ildə rekord səviyyəyə, 378 min tona satmışdır. Bu əvvəlki ilə müqayisədə 8 faiz çoxdur. Ötən il Çindən Azərbaycana ixrac və tranzit rejimində orta dəhlizlə 287 marşrut qatırıla salınmışdır.

Prezidentimizin bildirdiyi kimi bu gün Orta Dəhlizin strateji çəkisi durmadan artır və dünya ölkələrinin bu dəhlizə marağı böyükdür. Çindən Avropaya, Avropadan

Asiyanın dərinliklərinə uzanan yol həm etibarlı, həm də qısa müddətli olması ilə seçilir. Yüklərin Çindən Avropaya ən qısa vaxtda çatdırılmasını təmin edir. “Şimal-Cənub” və “Şərq-Qərb” dəhlizlərinin inkişafı Bakını bir tranzit mərkəzinə çevirir və nəqliyyat infrastrukturunu sahəsində mövqelərini möhkəmləndirir. Azərbaycanla Çin arasında ən mühüm sahələrə dair imzalanmış 100-dən artıq sənəd deməyə imkan verir ki, əlaqələr çoxşaxəlidir, münasibətlər sağlamdır və qarşılıqlı səfərlər, görüşlər hər iki xalqın xoş-

bəxtliyinə, ölkələrin inkişafına istiqamətləndirilmişdir.

Azərbaycan Prezidentinin sülh, təhlükəsizlik, əminəmanlıq, dostluq və əməkdaşlıq çağırışları Çin Xalq Respublikası rəhbərləri tərəfindən dəstəklənir və yüksək qiymətləndirilir. Dövlətimizin rəhbərinin bu ölkəyə son səfərləri, yüksək səviyyədə, böyük hörmət və ehtiramla qarşılanması, keçirilən yüksək səviyyəli görüşlər bunun aydın ifadəsidir və qürurvericidir”, deyərək Tahir Rzaev bildirib.

İnam Hacıyev

“Antiterror tədbirləri Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu gücləndirdi”

POLİTOLOQ ŞƏRH ETDİ

“Azərbaycanın 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirdiyi antiterror əməliyyatı təkcə hərbi-strateji qələbə deyildi, həm də dövlət suverenliyinin tam bərpası kimi tarixə düşdü. Əməliyyatla Qarabağda qondarma separatçı qurumun hərbi-siyasi varlığına son qoyuldu. Azərbaycan beynəlxalq hüququn tələbini yerinə yetirərək öz ərazisində legitim hakimiyyətini bərpa etdi. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında politoloq Tural İsmayilov deyib.

Onun sözlərinə görə, bu, həm də 30 ilə yaxın davam edən separatizm siyasətinə verilən qəti və son cavab idi: “Əməliyyatdan sonra bölgədə inzibati idarəetmə tamamilə dəyişdi. Qondarma “müdafiə ordusu” və separatçı strukturlar ləğv edildi. Xankəndidə, Xocalıda, Əskəranda və Ağdərədə Azərbaycan dövlət qurumları yerləşdirildi. Dövlət qurumları bölgədə sosial xidmətləri bərpa etməyə başladı. Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti,

Daxili İşlər Nazirliyi və digər strukturlar bölgədə nəzarəti təmin etdi. Siyasi baxımdan isə Ermənistanın Qarabağda hər hansı təsir imkanları sıfırlandı. Bu proses Ermənistanın illərdir apardığı “müstəqil qurum” oyununun sonunu gətirdi. Azərbaycanın daxili idarəçiliyi tam möhkəmləndi. Prezidentin xüsusi nümayəndəliyi institutlaşaraq bölgənin sosial-iqtisadi inkişafını koordinasiya etməyə başladı. İnzibati quruculuqla yanaşı yenidənqurma və infrastruktur layihələri gündəmə gəldi. Əməliyyat Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu da gücləndirdi. Dünya birliyi faktiki olaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə şübhə yeri qoymadı. Xankəndidə dövlət bayrağının qaldırılması tarixi an oldu. Bu, həm də psixoloji üstünlüyün bərpası demək idi”.

Politoloq fikirlərinə davam edərək həmçinin qeyd edib ki, keçmiş məcbur köçkünlərin öz torpaqlarına qayıdışı istiqamətində yeni mərhələ açıldı: “Azərbaycan vətəndaşı anlayışı bölgədə praktiki olaraq bərqərar oldu. İnteqrasiya prosesi üçün təhsil, səhiyyə və sosial xidmətlər şəbəkəsi qurulmağa başladı. Əməliyyat, həmçinin, regionda sülh gündəliyini gücləndirdi. Ermənistan artıq Qarabağ mövzusu üzərindən Azərbaycanı təzyiq imkanını itirdi. Bu da sülh müqaviləsi danışıqlarına müsbət təsir göstərdi. Bütün bunlar göstərir ki, antiterror əməliyyatı sadəcə hərbi qələbə deyildi. O, həm də Azərbaycan dövlətçiliyinin tam, real və hüquqi bərpası idi”.

Arzu Qurbanlı

“Bu fəaliyyət münasibətlərə mənfi təsir edən amillər sırasındadır”

XİN Rusiya XİN-in təyyarə qəzası ilə bağlı sığorta ödənişləri və Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinə dair açıqlamasını şərh edib

“Azərbaycan Hava Yolları” (AZAL) Aviaşirkətinə məxsus təyyarənin vurulması nəticəsində qəzaya uğraması ilə bağlı sığorta ödənişlərinin həyata keçirilməsi məsələsi barədə Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən 4 sentyabr tarixli açıqlama təəccüb doğurmaqla yanaşı ictimaiyyəti çaşdırır. AZƏRTAC xəbər verir ki, bu barədə Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsinin rəisi Ayxan Hacızadənin şərhində bildirilib.

Qeyd olunub ki, AZAL-a və səmşişnlərə Rusiyada qeydiyyatda olan sığorta şirkəti tərəfindən sığorta ödənişlərinin həyata keçirilməsi və təyyarənin vurulması ilə bağlı ölkəmizin Rusiya hökumətindən kompensasiya tələb etməsi məsələləri tamamilə fərqli mövzulardır.

Sözügedən şirkət tərəfindən qeyd edilən sığorta ödənişlərinin təşkili prosesi artıq 6 aydır həyata keçirilir. Ümumilikdə bu ödəniş-

lər məhz AZAL-in sığorta müqaviləsi çərçivəsində, şirkətin təyyarəsini və səmşişnləri sığorta etməsi nəticəsində öhdəliklərə uyğun şəkildə təmin olunur. Ödənişlərin məhz Rusiya sığorta şirkəti tərəfindən həyata keçirilməsi məsələsinə gəldikdə qeyd edək ki, adətən təyyarələrin sığortası müvafiq beynəlxalq sığorta şirkətləri vasitəsilə həyata keçirilir. Rusiyanın ərazisində heç bir beynəlxalq sığorta şirkətinin fəaliyyət göstərmədiyini nəzərə alaraq, AZAL təyyarəsinin sığortası Rusiya şirkəti vasitəsilə aparılıb. Beləliklə, sığorta ödənişlərinin Azərbaycanın Rusiya hökumətindən tələb etdiyi kompensasiya ilə eyniləşdirilməsi cəhdləri düzgün deyil.

Bununla yanaşı, Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibinin cari ilin iyul ayında Azərbaycanda 13 Rusiya vətəndaşının həbs olunmasının Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin pisləşməsinin səbəbi kimi təqdim etməsi və onların azadlığa buraxılmasının əlaqələrin yaxşılaşması üçün şərt kimi irəli sürməsi yanlışdır.

Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin gərginləşməsinə məhz AZAL təyyarəsinin vurulması nəticəsində qəzaya uğraması və bundan sonra Rusiya rəsmiləri tərəfindən göstərilən davranışın səbəb olduğu məlumdur. Bununla yanaşı, Rusiyada etnik mənsubiyyətə görə azərbaycanlıların təqib olunması, Yekaterinburq şəhərində azərbaycanlıların döyülərək qətlə yetirilmələri münasibətlərdə əlavə gərginlik yaradıb. Bununla yanaşı, Rusiyanın müxtəlif dövlət qurumlarının Azərbaycana qarşı fəaliyyəti münasibətlərə mənfi təsir edən amillər sırasındadır.

Beynəlxalq həmrəylik və əməkdaşlıq

Sentyabrın 8-i Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günüdür. Bu gün 1958-ci ildən etibarən, qeyd edilir. Həmin il Beynəlxalq Jurnalistlər Təşkilatının Buxarestdə keçirilmiş IV Konqresində bununla bağlı qərar qəbul olunmuşdur. Dünya mediası üçün əlamətdar sayılan bu tarix 1943-cü il sentyabrın 8-də hitlerçilər tərəfindən qətlə yetirilmiş çexiyalı jurnalist Yulius Fuçikin xatirəsinə təsis edilmişdir.

Söz və məlumat azadlığının təmin olunması sahəsində həyata keçirilmiş məqsədyönlü siyasətin nəticəsində bu gün Azərbaycan kütləvi informasiya vasitələrinin sayına görə, MDB və Şərqi Avropa ölkələri arasında lider mövqelərdən birini tutur. Dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra Azərbaycanda söz və məlumat azadlığının təmin olunması, demokratik, azad mətbuatın formalaşması, onun hüquqi-normativ bazasının qurulması, iqtisadi müstəqilliyinin təmin edilməsi üçün geniş imkanlar yaranmışdır. Ölkəmizdə söz və məlumat azadlığını məhdudlaşdıran maneələr aradan qaldırılmış, kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyətini tənzimləyən qanunvericilik bazası təkmilləşdirilərək beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmışdır. Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev söz və mətbuat azadlıqlarının inkişafını respublikanın demokratikləşməsi prosesinin vacib amili kimi dəyərləndirir. Söz və mətbuat azadlığını yüksək qiymətləndirən ölkə Prezidenti çıxışlarının birində "Bütövlükdə, söz və informasiya azadlığı hər bir ölkə üçün, ölkənin inkişafı üçün ən vacib olan məsələlərdən biridir", - deyərək söz və informasiya azadlığı, demokratiyanın inkişafı, hüquqi dövlətin qurulmasının Azərbaycanda çox vacib olan məsələlər olduğunu qeyd edib: "Mən hesab edirəm ki, bu sahədə ölkəmiz çox böyük və uğurlu yol keçmişdir".

Azərbaycan dövləti tərəfindən azad söz, azad mətbuat problemlərindən həlli istiqamətində addımlar atılır. Təbii ki, Azərbaycanda söz azadlığının bərqərar olunması və onun əsas daşıyıcısı olan müstəqil mətbuatın yaradılması Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı, siyasi və dövlətçilik fəaliyyəti ilə sıx bağlıdır. Azərbaycan müstəqilliyini qazandıqdan sonra yeni demokratik mətbuatımız azadlıq və müstəqillik dəyərlərinin təbliğatçısına çevrildi.

SÖZ VƏ MƏTBUAT AZADLIQLARININ QANUNVERİCİLİK BAZASI

1993-cü ildən başlayaraq, KİV-in inkişafında əldə olunmuş nailiyyətlər Ümummilli Liderin bu sahəyə müstəsna diqqət və qayğısı nəticəsində gerçəkləşdi. Ulu Öndərin KİV-in maddi-texniki bazasının yeniləşdirilməsi və möhkəmləndirilməsi, sərbəst fəaliyyət üçün əlverişli şərait yaradılması ilə bağlı həyata keçirdiyi ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər milli mətbuatımızın tarixinin mühüm faktlarıdır. Ulu Öndər Heydər Əliyev ölkəmiz müharibə şəraitində yaşasa da, əvvəlcə hərbi senzuranı, 1998-ci ilin avqustunda isə, bütövlükdə, KİV üzərində dövlət senzurasını ləğv etdi. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1998-ci il 16 avqust tarixli "Azərbaycan Respublikasında söz, düşüncə və informasiya azadlığının təmin edilməsi tədbirləri haqqında" Fərmanı ilə ölkədə kütləvi informasiya vasitələri üzərində senzura ləğv edildi. Bu Fərman kütləvi informasiya vasitələrinin sürətli inkişafına ciddi təkan verdi. Respublikamızın ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi həyatında demokratik dəyərlərin daha geniş şəkildə bərqərar olması, müstəqil dövlətçiliyin siyasi, iqtisadi və hüquqi dayaqlarının möhkəmlənməsi prose-

si sürətləndikcə, Azərbaycan dövləti söz və mətbuat azadlıqlarının qanunvericilik bazasının demokratikləşdirilməsi istiqamətində yeni-yeni addımlar atır. Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin söyləri ilə qəzet-jurnalların maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti üçün əlverişli şərait yaradılıb. Ölkəmizdə mətbu nəşrlərin sərbəst fəaliyyətinə, jurnalistlərin öz iradələrini azad şəkildə ifadə etməsinə bütün imkanların yaradılmasına tam şərait var. 2005-ci il 21 iyul tarixində "Azərbaycan mətbuat işçilərinin təltif edilməsi haqqında", "Azərbaycan mətbuat işçilərinə fəxri adların verilməsi haqqında", habelə "Kütləvi informasiya vasitələrinə maliyyə yardımı göstərilməsi haqqında" sərəncamların imzalanması jurnalistlərin əməyinə yüksək qiymətin təzahürü oldu. Prezident İlham Əliyevin 2008-ci il 31 iyul tarixli "Azərbaycan Respublikasında kütləvi informasiya vasitələrinə bir dəfəlik maliyyə yardımı göstərilməsi haqqında", eləcə də "Azərbaycan Respublikasında kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafına dövlət dəstəyi konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında" sərəncamları isə təsdiqləyib ki, ölkəmizdə mətbuata göstərilən dövlət qayğısı davamlı və sistemli səciyyə daşıyır. Dövlət başçısının 2009-cu il 3 aprel tarixli "Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun yaradılması haqqında" Sərəncamı da məhz konsepsiyada əksini tapmış məsələlərin praktik surətdə gerçəkləşdirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

MƏTBUATA DAVAMLİ QAYĞI

Dövlət başçısının Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan qəzetlərin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi məqsədi ilə imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan qəzetlərə əlavə maliyyə yardımının ayrılması haqqında" 22 iyul 2019-cu il tarixli Sərəncamı da dövlətimiz tərəfindən mətbuata ayrılan diqqətin və göstərilən qayğının növbəti bir nümunəsi idi. Sərəncama əsasən, Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan qəzetlərə əlavə maliyyə yardımı göstərmək üçün Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fonduna 1,0 (bir) milyon manat ayrıldı. Qeyd edək ki, dövlətimiz tərəfindən qəzetlərə ayrılan diqqət və qayğı sistemli və davamlı xarakter daşıyır. "Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan qəzetlərə əlavə maliyyə yardımının ayrılması haqqında" 16 iyul 2018-ci il tarixli Sərəncamı da dövlətimiz tərəfindən mətbuatı ayrılan diqqətin və göstərilən qayğının bir nümunəsi idi.

Məlum Sərəncamla Azərbaycan

Respublikasında nəşr olunan qəzetlərə bir dəfəlik maliyyə yardımı göstərmək üçün dövlət büdcəsindən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fonduna 1,0 (bir) milyon manat ayrılmışdı. Məlumdur ki, Azərbaycan Prezidenti milli mətbuatın 145 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında 30 iyun tarixində Sərəncam imzaladı. Milli Mətbuat günündə isə Prezidentin imzaladığı bir sıra sərəncamları dövlətimizin milli mətbuatımıza olan diqqət və qayğısını bir daha təsdiqləmiş oldu. Dövlət başçısının sərəncamları ilə Azərbaycan Respublikasının kütləvi informasiya vasitələrinin bir sıra əməkdaşlarına fəxri adlar, mükafatlar verildi. Eləcə də, Azərbaycan

Respublikasında nəşr olunan qəzetlərə əlavə maliyyə yardımı göstərmək və Azərbaycan milli mətbuatının 145 illik yubileyi ilə əlaqədar tədbirlər təşkil etmək üçün Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fonduna 300,0 (üç yüz) min manat ayrıldı. Həmin Sərəncamla Azərbaycanda fəaliyyət göstərən özəl ümumölkə teleradio yayımçıları "Azerspace-1" peyki və digər vasitələrlə yayım həyata keçirməsinə əlavə dəstək verilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan Azərbaycan Respublikasının Milli Televiziya və Radio Şurasına 3,0 (üç) milyon manat ayrılıb. Bütün bunlar mətbuatımıza göstərilən diqqətin davamıdır.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" məlum Sərəncamına əsasən milli mətbuatımızın 150 illik yubileyi təntənə ilə qeyd edildi. Bütün bunlar, həm də təsdiqləyir ki, Azərbaycan hakimiyyəti bu sahədə həyata keçirilən islahatları demokratikləşmə prosesinin mühüm tərkib hissəsi kimi dəyərləndirir.

Qarabağın incisi Şuşa daha bir beynəlxalq tədbirə ev sahibliyi etdi. "Rəqəmsal keçidlər: Süni intellekt dövründə informasiya və media dayanıqlılığının gücləndirilməsi" mövzusunda III Şuşa Qlobal Media Forumu keçirildi. Azərbaycan mediası hazırda bölgə üçün ən qabaqcıl nümunələrdən birinə çevrilib. Azərbaycan mətbuatı qloballaşan dünyada dəyərlərimizi, milli maraqlarımızın və mənafeələrimizin qorunmasında daha məsuliyyətlidir.

"BİZİM MƏDİAMIZ NƏNKİ ÖLKƏ DAXİLİNDƏ, HƏTTA BEYNƏLXALQ MÜSTƏVİDƏ ÇOX BÖYÜK NÜFUZ QAZANIB"

Bu il keçirilən Forum 52 ölkədən 140 qonağı, 30-a yaxın informasiya agentliyinin və 80 media qurumunun nümayəndələrini bir araya gətirdi. Bilki Forum rəqəmsal

keçidlər, süni intellekt dövründə informasiya və media dayanıqlılığının gücləndirilməsi mövzusunda həsr olunmuşdu. Aparılan müzakirələr məhz medianın çağırışlar və imkanlar qarşısında müqavimətinin gücləndirilməsinə, o cümlədən rəqəmsal transformasiyanın təsirinə və müstəqil jurnalistikanın, sülhün, inkişafın, qarşılıqlı anlaşmanın daha da artırılmasına yönəlmişdi. "Üçüncü dəfədir ki, belə bir mühüm tədbir Qarabağda keçirilir. Şuşa Media Forumu artıq ənənəvi xarakter alıb. Ümid edirəm ki, bu ənənə davam edəcək və vaxt keçdikcə qonaqların sayı artırı, coğrafi əhatə daha da genişlənir. Bütün bunlar bir daha göstərir ki, ən mühüm mövzuların mehriban şəraitdə açıq müzakirələrinə böyük ehtiyac var. Söhbət təkcə mediadan deyil, həmçinin global gündəlikdən gedir. Dünyada vəziyyət sürətlə dəyişir. Əgər ötən il Şuşada keçirilmiş Forumdan başlasaq görürük ki, nə qədər çox dəyişikliklər baş verib." Bu fikirləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Xankəndidə "Rəqəmsal keçidlər: Süni intellekt dövründə informasiya və media dayanıqlılığının gücləndirilməsi" mövzusunda III Şuşa Qlobal Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşü zamanı bildirib. Dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, Azərbaycan mediasının inkişafı məni çox sevindirir: "Mən çox şadam ki, bu gün bizim mediamız

nəinki ölkə daxilində, hətta beynəlxalq müstəvidə çox böyük nüfuz qazanıb. Mən bunu tam səmimiyyətlə deyirəm, sizə xoş söz demək üçün yox. Bu gün Azərbaycan mediası dövlət maraqlarını qorumağa qadirdir. Azərbaycana qarşı əsassız ittihamları arqumentlərlə, ciddi təhlillə və faktlar əsasında ifşa etməkdə də böyük uğurlar əldə edib. Bizim mediamız nəinki dövlət maraqlarını müdafiə edir, eyni zamanda, lazım gəldikdə hücumda da keçir. Bu da lazımdır. İdmanda bəzən deyirlər ki, ən yaxşı müdafiə hücumdur. Mən bu tezisə şərh vermək istəmirəm. Amma fakt odur ki, bu gün Azərbaycan mediasını bir çox ölkələrdə müxtəlif səviyyələrdə oxuyurlar, mediada gedən yazıları, məqalələri təhlil edirlər. O məqalələrin Azərbaycanın rəsmi mövqeyinə nə dərəcədə uyğun olub-olmaması ilə bağlı da fərziyyələr irəli sürülür. Bu, deməyə əsas verir ki, mediamız doğrudan böyük inkişaf yolu keçib. Media deyəndə mən ilk növbədə jurnalistləri nəzərdə tuturam. Çünki medianı nüfuzlu edən məhz əməkdaşlardır, sizin kimi insanlardır, sizin həmkarlarınızdır".

Bu gün ən həssas dövrlərdə jurnalistlər birləşməyi bacarır. Eyni yere yumruq vurur. Son dövrün hadisələri bunu bir daha ortaya qoymuş oldu. Əlbəttə ki, iki cəbhədə ən çətin zamanlarda vuruşan Azərbaycanda bütün xalqımız, eləcə də jurnalistlər həmrəy oldular. Koronavirusla mübarizə və 44 günlük Vətən müharibəsi. Ağır dönmə olsa da birləşməyi bacardıq. Ən qaynar nöqtələrdən mətbuat işçilərinin səsi eşidildi. İki jurnalistimiz Kəlbəcərdə mina partlayışının qurbanına çevriləndə media həmrəyliyi ən yüksək formada özünü göstərdi. Bir cəbhədən - 44 günlük Vətən müharibəsindən Zəfər çıxdıq. Qısa bir zamanda pandemiya da qalib gəldi. Müharibə zamanı, hətta beynəlxalq aləmin mətbuatı da bizimlə həmrəy oldular. Jurnalistlər cəmiyyətdəki mənfəetlərə, öz həmkarlarının problemlərinə biganə qalmırlar. 44 günlük Vətən müharibəsində dünyanın bir çox nöqtələrindən gələn jurnalistlər ən qaynar nöqtələrdən reportajlar hazırlayaraq, erməni vəhşiliyini dünya ictimaiyyətinə təqdim etdilər. Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırdılar, erməni xisləti ilə bəşər övladını tanış etdilər. Bu əlbəttə ki, birgə həmrəyliyə, əməkdaşlığa söykənir.

Zümrüd BAYRAMOVA

İnkişafın göstəricisi: brend otellər

Ölkəmizdə müasir tələblərə cavab verən otellərin inşası Azərbaycanın iqtisadi gücünün göstəricisidir. Azərbaycanın bölgənin lider dövlətinə çevrilməsi dünyanın ən məşhur firma və şirkətlərinin, brendlərinin ölkəmizə diqqətinin artmasına səbəb olub. İqtisadi inkişaf nəticəsində turizm sektoruna da xüsusi dövlət qayğısı, o cümlədən sahibkarlıq fəaliyyətinə əlverişli mühitin yaradılması dünyanın tanınmış otel şirkətlərinin də ölkəmizə axınını gücləndirib. Əgər bu gün "Four Seasons", "Fairmont", "Marriott", "Hilton", "Kempinski", "Jumeirah", "Sheraton", "Hyatt" kimi dünyanın səkkiz aparıcı otel brendi Bakıdadırsa, artıq bu ölkəmizin inkişafının bir göstəricisidir. Belə brendlərə yalnız dünyanın ən inkişaf etmiş şəhərlərində təsadüf olunur.

Bakıda beşulduzlu otellərin sayı durmadan artır. Beşulduzlu otellərdə rahat və gözəl yerləşmə, yüksək xidmət və cazibəli interyer diqqəti cəlb edir. Təbii ki, belə hotellərin inşası Azərbaycana gələn turistlərin marağının artmasına əhəmiyyətli dərəcədə səbəb olub. Paytaxtımızda "The Ritz-Carlton Bakı" oteli 33 mərtəbəlidir və oteldə 190 geniş qonaq otaqları, lüks mənzillər, restoranlar, fitness və biznes mərkəzləri, müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi üçün konfrans zalı yaradılıb. Binanın 14 mərtəbəsi otel otaqları üçün nəzərdə tutulub, 15-ci mərtəbədən başlayaraq, yuxarı hissədə isə rezidensiyalar və mənzillər yerləşir. Binada korporativ toplantıların və xüsusi günlərlə bağlı tədbirlərin təşkili üçün də ideal şərait yaradılıb. Oteldə Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərinin adlarını daşıyan "Qarabağ", "Ağdam", "Cəbrayıl", "Qubadlı", "Tərtər", "Xocalı", "Füzuli", "Zəngilan", "Kəlbəcər", "Xankəndi", "Xocavənd" və "Laçın" otaqları var. Otelin memarlığında Azərbaycana aid xüsusiyyətlərə - tarixin, incəsənətin, mədəniyyətin və müasir tendensiyaların vəhdətinə xüsusi diqqət yetirilib.

MÜASİR TƏLƏBLƏRƏ CAVAB VERƏN OTELLƏR

Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, aparıcı sənaye sahəsinə çevrilən turizm ölkəmizdə rəqabətə davamlıdır. Bu da, ən birincisi ölkəmizin çox əlverişli iqtisadi-coğrafi mövqeyə malik olması ilə bağlıdır. Bununla yanaşı, qeyd etdiyimiz kimi, bir çox turizm mərkəzlərinin yaradılmasıdır. Bakıda brend şəbəkələrə aid bir neçə beşulduzlu hotelin açılması Azərbaycanda turizmin inkişafına göstərilən diqqətin bir nümunəsidir. Bu gün nəinki paytaxt Bakıda, eləcə də Azərbaycanın bir çox yerlərində ən müasir səviyyədə otellər tikilib. Şimal-qərb zonasında, Şamaxıda, Qəbələdə, Şəkiddə, Qubada və başqa məkanlarda müasir tələblərə cavab verən otellər inşa edilib. Bütün bunlar Prezident İlham Əliyevin rəh-

bərliyi ilə, ölkə həyatının digər sahələri kimi, turizm sektoruna da ayırdığı diqqətin nəticəsidir.

İnkişaf etmiş sivil dünyanı maddi abidələri, yeraltı və yerüstü sərvətləri ilə heyretləndirən Azərbaycanda yay turizmi ilə yanaşı, qış turizm bazasının yaradılması mövsümlilik anlayışını aradan qaldırmaqla davamlı turizmə nail olmağa şərait yaratdı. Şahdağ qış-yay turizm kompleksinin yaradılması Azərbaycanın qış turizminin inkişafında uğurlara gətirmiş oldu. Dünyadakı bu tipli komplekslərdən müasirliyi və universallığı ilə fərqlənən kompleks Şahdağ qış-yay turizm kompleksi müasir tələblərə cavab verir. Azərbaycanda yol, nəqliyyat və digər infrastrukturun müasirləşdirilməsi turizmin inkişafına yol açıb.

Görülən işlərlə bərabər, olaraq dövlət başçısı tərəfindən yol infrastrukturunun yaxşılaşdırılması istiqamətində də böyük addımlar atılıb. Azərbaycanda magistral yollar müasir formada yenidən qurulub. Bir çox yaşayış məntəqəsini birləşdirən kəndlərin, yaşayış məntəqələrinin yol infrastrukturunun yaxşılaşdırılması ilə bağlı dövlət başçısı son illər ərzində xeyli sayda sərəncamlar imzalayıb ki, bu da əhalinin rahatlığına xidmət edir. Bütün həyata keçirilən bu layihələr vətəndaşların rahat gediş-gəlişinin təmin olunması, yük və sərnişinlərin rahatlaşması ilə bərabər bölgələrdə turizmin inkişafına səbəb oldu. Azərbaycanda yeni aeroportların tikilməsi beynəlxalq hesabatlarda Azərbaycan hava xidmətlərinə görə öncül yerlərdən birində qərarlaşır. Xüsusi olaraq onu da qeyd edək ki, Füzuli, Zəngilan və Laçın beynəlxalq hava limanlarının istifadəyə verilməsi turizmin inkişafına təkan verir.

COP29 tədbiri Azərbaycanın global səviyyədə turistik cəlbəediciyi də artırmış oldu. Maliyyə əməliyyatlarında da oxşar tendensiya müşahidə edilib. Braziliya, Almaniya, ABŞ və Böyük Britaniya kimi əsas bazarlardan gələn ziyarətçilərin xərcləmələrində kəskin artım müşahidə olunub. Xüsusilə COP30-un ev sahibi Braziliyadan gələn ziyarətçilər mehmanxana xərcləmələrində 7 milyon faiz artım göstərərək rekorda imza atıblar. Eyni kateqoriyada Britaniya və Amerikadan olan ziyarətçilərin xərclədikləri vəsaitlər isə müvafiq olaraq 600 faiz və 819 faiz artım göstərib.

İŞĞALDAN AZAD OLAN TORPAQLARIMIZDA YENİ HƏYAT

Bu cür müasir və dünyaca məşhur otel brendlərinin Azərbaycanda fəaliyyətə başlaması şübhəsiz ki, turizmin inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bütün sahələrdə həyata keçirilən layihələr Azərbaycanın hər bir bölgəsində turizm üçün geniş imkanlar açıb. Ölkəmizə səfər edən turistləri sayının günbəgün artmasına səbəb

əlbəttə ki, bu sahədə həyata keçirilən islahatlar və dövlət proqramlarının uğurlu icrası əsas rol oynamışdır. Azərbaycanın hər bir bölgəsi turizm üçün yararlıdır. Təbii ki, ölkəmizin təbii ehtiyatları, coğrafi mövqeyi, tarixi zənginlikləri və potensial nəqliyyat imkanları ilə dünyanın diqqətini özünə daha da cəlb edir.

44 gün davam edən Vətən müharibəsində işğalçı Ermənistan üzərində parlaq qələbə işğal altındakı tarixi torpaqlarımızın azad olunmasını təmin etmiş oldu. Artıq işğaldan azad olan Azərbaycan torpaqlarında yeni həyat canlanır. Bəşər mədəniyyətinə qarşı vəhşilik törədən ermənilər bu ərazilərimizi talan etmiş, abidələrimizi darmadağın edərək viran qoymuşdular. Bütün məscidlərimiz ermənilər tərəfindən dağıdılmışdır. Ağdam, Ağdərə, Füzuli, Cəbrayıl rayonlarındakı kurqanlarla yanaşı, Şuşa, Laçın, Kəlbəcər, Qubadlı, Zəngilan, Füzuli rayonlarının ərazilərindəki qəbiristanlıqlar, türbələr, məzarüstü abidələr, məscidlər, məbədlər, Qafqaz Albaniyasına məxsus abidələr və digər milli abidələrimiz məhv edilib. Şuşa şəhərində inşa edilmiş Gövhər ağa məscidi erməni terrorunun qurbanına çevrilib. İlk insan məskənlərindən olmuş məşhur Axi və Tağlar mağaraları, Qaraköpek, Üzərliktepə kurqanları hərbi məqsədlər üçün istifadə edilib. Şuşada Tarix Muzeyi, Daş Sənətkarlığı Muzeyi, Dərman Bitkiləri Muzeyi, Üzeyir Hacıbəylinin, Bülbülün, Xurşidbanu Natəvanın və Mir Möhsün Nəvvabın ev muzeyləri Şuşanı işğal etmiş erməni vandalları tərəfindən dağıdılmışdır. Bu məkanların hər biri turistlərin marağına səbəb ola biləcək tarixi yerlərdir. Artıq onlardan bir neçəsi təmir və bərpa olunub. Bu ərazilərə gələn şəxslərin yerli və xarici qonaqların marağındadır.

QARABAĞ BÖLGƏSİNİN ÇOX ZƏNGİN TURİZM POTENSİYALI

Ermənistanın təcavüzü nəticəsində meşələrimizə də külli miqdarda ziyanlar vurulub. Belə ki, 30 ilə yaxın bir zamanda işğalda olan Kəlbəcər, Laçın, Zəngilan kimi ərazilərdə meşələr vəhşicəsinə qırılaraq talan

edilmişdir. Orada bitən çox qiymətli palıd, fısdıq, vələs, ağcaqayın, ayı fındığı, qoz, şərq çınarı kəsilərək Ermənistana daşınmışdır. Əlbəttə ki, ermənilərin Azərbaycanın flora və faunasına vurduğu ziyan canlı təbiətdə böyük bir zərərdir və bu vəhşilikdir. Bir ağacı becərmək, ərşəyə gətirmək onilliklərin hesabına mümkün olduğu halda, bir neçə saat ərzində canlı təbiətə təcavüz edən ermənilər onu məhv edirlər. 1969-cu ildə yaradılan Qubadlı Dövlət Təbiət Yasaqlığının 1988-ci ildə sahəsi 8500 hektar olduğu halda, 2020-ci ildə bu 6923 hektar olub. 1577 hektarı erməni təcavüzkarları dağıdaraq, bunu talan ediblər. Laçın Dövlət Təbiət Yasaqlığı. Zəngilan rayonunda Arazboyu Dövlət Təbiət Yasaqlığı erməni təcavüzünə məruz qalıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində azad olunmuş torpaqlarda əsas fəaliyyət sahələri kimi kənd təsərrüfatı və turizm sahəsini qeyd edərək, Qarabağ bölgəsinin çox zəngin turizm potensialı olduğunu bildirib. Mövcud şərait həmin məkanların Azərbaycanın əsas turizm zonalarından birinə çevrilməsinə səbəb olacaq. Kəlbəcərin İstisuyu, Şuşanın, Ağdamın sanatoriyaları, Turşsu yaylaqları, İsa bulağı, Cıdır düzü və onlarla belə məkanlar sağlamlıq turizminin, eləcə də istirahət üçün nəzərdə tutulan istirahətləri keçirilməsi üçün olduqca əlverişlidir. Xatırladaq ki, sovet dövründə Azərbaycana səyahətə gələn turistlərin əsas hissəsi bu cənnət məkanına üz tutublar. 1970-ci illərdən başlayaraq, yaradılmış turizm istirahət müəssisələrinin xidmətlərindən hər il yüz minlərlə yerli və xarici turist istifadə edib. Öz təbii sərvətləri ilə seçilən torpaqlarımızın səfəli və müalicəvi əhəmiyyət daşıyan yerləri, flora və faunasının başqa bir ab-havası var.

Artıq bildiyimiz kimi, Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərində "Qarabağ" hoteli istifadəyə verilib. Dövlət başçısı çıxışlarının birində vurğuladığı kimi, Qarabağ bölgəsinin çox zəngin, füsunkar, təkrarolunmaz təbiəti və tarixi abidələri var, əminəm, Azərbaycanın əsas turizm zonasının birinə çevriləcək.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

5 sentyabr 2025-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsinin Elmi-Təcrübi və Tədris Mərkəzinin

Mərkəzi Gömrük Hospitalında "Kəskin ağciyər trombemboliyasının menecmenti" mövzusunda seminar keçirilib

təşkilatçılığı ilə Mərkəzi Gömrük Hospitalında "Kəskin ağciyər trombemboliyasının menecmenti" mövzusunda seminar keçirilib.

Seminarla Mərkəzi Gömrük Hospitalının reis müavini, kardioloq Nabil Seyidov müvafiq mövzuda geniş təqdimatla çıxış edərək rezidentlərə kəskin ağciyər

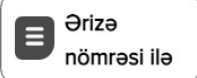
trombemboliyasının yaranması səbəbləri, risk amilləri, klinik gedişi, diaqnostika və müalicəsi barədə məlumat verib. Seminarın sonunda rezidentlərin çoxsaylı sualları cavablandırılıb, fikir mübadiləsi aparılıb.

Təhsil krediti: indi al, 6 il sonra ödəməyə başla

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ

Elektron Təhsil Tələbə Krediti

Kredit kalkulyatoru Nömrənin dəvətdirilməsi

Ödənişli əsaslarla oxumalı olan tələbələrə dövlət güzəştli şərtlərlə kredit dəstəyi verir

yərək qeydiyyatdan keçir. Təhsil müəssisəsi tələbənin müraciətinin doğruluğunu təsdiq, imtina və ya redaktə edir. Elektron sistem müraciət edən tələbənin valideynlərinin şəxsiyyət vəsiqəsinin FİN kodu əsasında digər bazalarda mövcud olan sosial statusunu əməl edir. Müraciət rəsmiləşdirilmək üçün banka göndərilir və onlayn müqavilə imzalandıqdan sonra proses başa çatır.

Təhsil tələbə kreditləri Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən təhsil müəssisələrində normativ təhsil müddətində ödənişli və əyani təhsil alan Azərbaycan Respublikası vətəndaşı olan tələbələrə verilir. TTK alacaq tələbənin sonuncu semestrə akademik borcu (kəsiri) olmamalıdır.

Həm sosial, həm standart kredit

TTK hansı müddətə və kimlərə verilir?

Bu müddət tələbənin cari təhsil səviyyəsinə, Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarı ilə verilən güzəşt və möhlət dövrlərindən asılıdır. Məsələn, bakalavriat səviyyəsində 14-22 il, magistratura səviyyəsində 12-18 il, orta ixtisas və peşə təhsili pillələrində isə 12-19 il ola bilər.

Birinci tədris ilinin ilk semestri üçün tələbələr standart TTK almaq hüququnu müəyyən edən qəbul imtahanında toplanan minimal həddi bakalavriat səviyyəsi üçün 250; (xüsusi qabiliyyət tələb edən ixtisaslara daxil olan tələbələrə münasibətdə – 100 bal), magistratura səviyyəsi üçün 50, subbakalavriat səviyyəsi üçün 110 baldır.

Tələbə hansı məbləğdə TTK ala bilər?

Kredit təhsil müəssisəsindəki həmin ixtisas üçün rəsmi qaydada təsdiq edilmiş illik təhsil haqqı məbləğinin bir semestr üçün olan miqdarında təyin edilir: Məsələn, tələbənin illik təhsil haqqı 2000 manatdır, sosial TTK üzrə birinci semestr 1000 manat kredit ayrılacaq, ikinci semestr 1000 manat kredit ayrılacaq. Standart TTK üzrə kredit alınacaqsa birinci semestr 800 manat, ikinci semestr 800 manat kredit ayrılacaq. Standart kreditdə məbləğin 20 faizini tələbə ödəməlidir.

TTK-nın geri qaytarılması üçün tələbəyə məzun olduqdan sonra əmək fəaliyyəti ilə və ya sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün 2 il vaxt verilir. Bu dövr güzəşt dövrü adlanır və həmin dövrdə borcalanın əmək və ya sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olduğu müəyyən edilməzsə məzundan TTK-nın qaytarılması tələb olunmur və faizlər hesablanmır. TTK verilən zaman girov və zəmanət tələb olunmur və tələbənin əvvəlki kredit tarixçəsinə baxılmır. Təhsil Tələbə Krediti üzrə əlavə bank xərci və ya komissiya yoxdur.

Kimlərə güzəşt edilə bilər?

Kreditə görə faizlərin hesablanmasında və kreditin qaytarılmasında təhsilin nəticələrindən asılı olaraq tətbiq edilən güzəştlər tələbənin təhsil göstəricilərindən asılıdır. Belə ki, sosial növdə ÜOMG-si 71, standart növdə isə 91 bal və yuxarı olan tələbələrə həmin semestr üçün götürdüyü kreditə görə faiz hesablanmır.

Təhsilin normativ müddətində bütün tədris semestrlərində ÜOMG-si 91 bal və yuxarı olan tələbələr aldığı sosial TTK-nın 50 faizi, standart TTK-nın isə 25 faizi hissəsinin geri ödənişindən azad olunur. Bu güzəştlər ilkin bağlanmış müqavilələrə müvafiq olaraq, semestrin və təhsil səviyyəsinin sonunda tətbiq edilir.

Lalə Mehralı

Mətanət Məmmədova

MUŞTULUQ: iki kitab oxuyan gördüm...

Əvvəl gözlərimə inanmadım, lakin diqqət edəndən sonra... Mustuluğumu verin, metroda qatarın mən olduğum vəqonunda bir yox, iki nəfər kitab oxuyurdu. Şükürlər etdim. Və bu mənzərə qarşısında getdim o illərə...

Bəzən kitab oxuduğumuz o illərin o unudulmaz günlərini elə həsrətlə xatırlayıram ki... Nə qədər kitab oxuyurdıq, ilahi... Günlərimiz kitabxanalarda keçirdi. İki gündən, üç gündən bir kitab alıb evə gətirirdik. Bizə hansısa bir iş tapşırıan valideynlərimizdən oğurlanıb mütaliə edirdik. Dərslərimizi hazırladıq, işimiz gizləndə-aşkarda, orada-burada ancaq kitab oxumaq olurdu. Kitablarda o qədər maraqlı idi ki, bitirmədən gözümüzə yuxu gətirmirdi. Dəfələrlə "Ay bala, o işi söndürün, yatın, ta gecdir",- deyən ata-anamıza hər dəfə "Yaxşı, indicə söndürürük",-deyərək gecə yarısı kitabı bitirib, sabah yenə kitabxanaya gedir, yeni kitablarda alırdıq. Desəm ki, kitabxanalarda ta oxunmamış kitab qoymamışdıq qala, uca-dan gülənlər olacaq. Qoy olsun. Ancaq, val-lah, belə idi.

Bir də ki, bizim dünənimizə kimsə gülərsə, biz nə yaxşı onun bu gününə gülmə-yək?.. Biz gözümüzü kitabdan ayırmırdıq, onlar telefondan ayırmırdı. Bizə "Ay bala, bu qədər kitab gözlərinizi kor edəcək" deyirdilər, onlara "bu telefonlar gözünüzü kor edəcək" deyirlər. O vaxt əksəriyyət başı aşağı kitab oxuyurdu, indi haradayıqsa- evdə, küçədə, nəqliyyatda, orada əksəriyyətin başı aşağı, gözü telefondadır. Yaxşı, biz kitab oxuyurduq, bəs onlar nə edir başı aşağı? Vallah, düzü, bilmirəm günün bu qədər saatını orada nə axtarırlar. Ancaq həqiqətən çox maraqlıdır nə axtardılar. Axtarmadək barmaqlar bir saniyə dincəlmir: axtarır, yazır, pozur... Bircə onu bilirəm ki, barmaqlar nə qədər işləyirsə, beyin bir o qədər yorğun düşür. Lakin kitab oxuyarkən beyin dincəlir, zəhin açılır.

Mətləbdən uzaqlaşmayaq. Metroda son vaxtlar görmədim mənzərə, eyni vəqonda iki nəfəri kitab oxuması məni o qədər heyrləndirdi ki, tanış adam axtarırdım ki, bu münasibətlə ondan mustuluq istəyirəm. Lakin tapa bilmədim və yenidən xəyala daldım: o vaxtlar elə bu metroda kitab oxuyanlar çox idi. Nə oldu görəsən, niyə kitablarda qatlanıb bir kənara atıldı? Bir andaca kitablarda o möhtəşəm ətri gəldi burnuma. Harada qaldığımızı bəlli etmək üçün qatladığımız səhifələr... Saxlanc yerimiz olan səhifələr... Orada saxladığımız şəkillər, quruyub səhifələrin arasında özünə yer edən xatirələr dolu gül-lər... Bəlkə indi də hansısa kitabxanada kitablarda arasındaca qalır onlar. Kitabxanalarda digər "yaşayanlar" kimi.

Görəsən niyə kitablarda telefonlara dəyişdik? Telefonlar da o kitablarda kimi saxlanc yeri ola biləcəkmi? Yəni içindəki minlərlə şəkilləri, xatirələri əbədi saxlaya biləcəkmi? Yoxsa bir an internet itərsə, şəkillər də, xatirələr də itəcəkdir. Ən əsası isə görəsən kitablarda insana verdiklərini 100 il bundan sonra telefonlar verə bilirmi?

Elə bu düşüncələrlə o illərlə bu illər arasında var-gəl edərkən qatar stansiyaya çatdı, gənclər kitablarnı çantalarına qoyub ayağa qalxdılar. Bu, çox gözəl bir mənzərə idi. Çox qısa çəksə də, həqiqətən, gözəl mənzərə...

Kreditlə oxuyan tələbələr çoxalıb

Təhsil Tələbə Krediti Fondu Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 2021-ci il 17 iyun tarixli 1367 nömrəli Fərmanı əsasında Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində yaradılıb. Fondun vəsaitləri hesabına təhsil tələbə kreditlərinin verilməsi qaydası Nazirlər Kabinetinin 24 iyun 2021-ci il tarixli 226 Nə-li Qərarı ilə təsdiqlənib. Fond 25 noyabr 2021-ci il tarixindən etibarən təhsil kreditlərinin verilməsi ilə bağlı müraciətlərin qəbuluna başlayıb.

Bu günə qədər TTK üçün müraciətlər üzrə ümumi 61715 kredit rəsmiləşib. Sosial TTK üzrə 21224, Standart TTK üzrə 40491 müraciət rəsmiləşib. Tələbənin kredit üçün müraciəti zamanı topladığı balın 250-dən çox olması tələb edilir.

Tələbə kreditini necə almalı?

TTK rəsmiləşdirilməsi elektron qayda-da həyata keçirilir. Tələbə notarial qayda-da təsdiq edilmiş ərizələri sistemə yüklə-

“Yol rahatlıqdır, inkişafdır”

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev “Göygöl rayonunun Göygöl- Topalhəsənli- Şəhriyar (8 km)- Zurnabad- Gəncə- Mollacəlilli avtomobil yolunun əsaslı təmiri ilə bağlı tədbirlər haqqında” Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, iki min nəfər əhəlinin yaşadığı 3 yaşayış məntəqəsini birləşdirən Göygöl- Topalhəsənli- Şəhriyar (8 km)- Zurnabad- Gəncə- Mollacəlilli avtomobil yolunun əsaslı təmiri məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 10 yanvar tarixli 445 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya xərcləri) üçün nəzərdə tutulan vəsaitin bölgüsü”nün 1.19.21-ci yarım bəndində göstərilmiş məbləğin ilkin olaraq 2 milyon manatı Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinə ayrılıb.

Azərbaycanda yol infrastrukturuna ayrılan diqqət ölkəmizə müasir görkəm verməklə yanaşı, üzləşdiyimiz nəqliyyat axınında sıxlığın azaldılmasında da mühüm rol oynayır. Beynəlxalq tələblər səviyyəsində qurulan yollar, inşa olunan yeni körpülər, tunellər elbəttə ki, piyadaların və sürücülərin rahat hərəkətində önəmli faktordur. Bu gün avtomobil yollarının tikintisi və yenidən qurulması işlərinin həcmi ilbəil artır. Yol infrastrukturunun müasir tələblər səviyyəsində qurulması prioritet vəzifələrdəndir. Son illərdə regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarının uğurlu icrası nəticəsində ölkəmizdə magistral, respublika və yerli əhəmiyyətli avtomobil yolları əsaslı şəkildə yenidən qurulub.

“ÇALIŞMALIYIQ KI, YAXIN İLLƏRDƏ BÜTÜN KƏND YOLLARINI TİKƏK”

Əhalinin ən çox sıxlaşdığı yerlərdə yol çəkilişləri geniş vüsət alır. Bu layihələrin icrası insanların rifahının yaxşılaşdırılması məqsədilə həyata keçirilir. Azərbaycan Prezidentinin çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, “Dövlət İnvestisiya Proqramında magistral yolların çəkilişinin davamı və yeni yolların çəkilişinin başlanması mühüm yer tutur. Biz son illər ərzində bu sahədə də çox işlər görmüşük, magistral yollarımızı böyük dərəcədə bərpa edə bilmişik və yeni yollar salınıb. İndi bütün magistral yollarda işlər gedir və bu işlər artıq tamamlanır. Bununla bərabər, şəhərlərarası yolların çəkilişi də gedir. Biz artıq bir neçə ildir ki, kənd yollarının çəkilişi ilə çox ciddi məşğul olmağa baş-

Dövlət başçısının Sərəncamına əsasən, Göygöldə yol tikintisinə 2 milyon manat ayrılıb

lamışıq. Bütün rayonlarda bu layihələr icra edilir. Bu layihələrin icrası rayonlardan gəlmiş sifarişlər, əhalidən gələn müraciətlər əsasında təşkil edilir. İlk növbədə, biz çalışmışıq ki, əhalinin ən çox məskunlaşdığı kəndlərimizi yeni yollarla təmin edək. Kəndlərarası yolların çəkilişi geniş vüsət

Son 22 ildə Azərbaycan Respublikasında yol infrastrukturunun inkişafı sahəsində əsas nailiyyətlərdən biri ümumilikdə 20,8 min km uzunluğunda (o cümlədən 6,6 min km respublika əhəmiyyətli, 11,6 min km yerli əhəmiyyətli və 2,6 min km isə Bakı şəhərində) yeni yolların tikilməsi, yenidən qurulması və

almışdır. Bu məqsədlər üçün həm dövlət büdcəsindən, həm Prezidentin Ehtiyat Fondundan böyük həcmdə vəsait ayrılır. Çalışmalıyıq ki, yaxın illərdə bütün kənd yollarını tikək”.

Qarşıya qoyulan vəzifələrin uğurlu icrası sayəsində respublikamızın bütün bölgələrinin siması tamamilə dəyişmiş, rayonların ucqar kəndləri belə qazlaşdırılıb, yaşayış məntəqələri içməli su ilə təmin olunub və demək olar ki, şəhərlə kənd arasındakı fərq aradan qaldırılıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı sərəncamlar ölkədə yol infrastrukturunun təzələnməsini daha da sürətləndirir. Bakı şəhərinin ərazisində də avtomobil yollarının çəkilməsi istiqamətində əsaslı tədbirlər görülüb. Ölkəmizdə magistral, respublika və yerli əhəmiyyətli avtomobil yolları əsaslı şəkildə yenidən qurulur ki, bu da ölkəmizin getdikcə artan iqtisadi gücünün göstəricisidir.

“İKİ QİTƏ ARASINDA MÜHÜM VƏ ƏN ƏLVERİŞLİ NƏQLİYYAT MƏRKƏZİ”

təmir olunmasıdır. Bundan əlavə, ümumi istifadədə və Bakı şəhərində olan avtomobil yollarında ümumilikdə 335 ədəd körpü və yol ötürücüsü tikilmiş, 56 ədədi təmir edilmiş, 163 ədəd yeraltı və yerüstü piyada keçidi və 45 ədəd tunel tikilmişdir. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, işğaldan azad olmuş ərazilərdə ümumi uzunluğu 3.4 min km təşkil edən 44 avtomobil yolu layihəsi icra edilir ki, onlardan ümumilikdə 0.3 min km (6 layihə tamamilə, 1 layihə isə qismən) tikilib başa çatdırılmışdır. Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə mobilliyin artırılması və nəqliyyat axınının daha səmərəli idarə olunması məqsədilə 4 parklanma zonası üzrə 18 min parklanma yeri yaradılmışdır. Görülmüş işlər nəqliyyat vasitələrinin nizamlı şəkildə parklanmasını təmin etməklə, yollarda nəqliyyat sıxlığının azalmasına, eyni zamanda piyadalar üçün daha təhlükəsiz və rahat mühitin formalaşmasına xidmət edir. Bundan əlavə, beynəlxalq nəqliyyat əlaqələrinin təmin olunması üçün həyata keçirilən M-1 Bakı- Quba- Rusiya Federasiyası ilə dövlət sərhədi yeni avtomobil yolu, M-2

Bakı- Ələt-Qazax- Gürcüstanla dövlət sərhədi avtomobil yolu, 6 M-3 Ələt-Astara-İran İslam Respublikası ilə dövlət sərhədi avtomobil yolu, Şəki- Oğuz- Qəbələ və Füzuli-Şuşa (Zəfər yolu) kimi avtomobil yolu layihələri yüksək keyfiyyətli və təhlükəsiz hərəkət imkanları təqdim etməklə, həm yerli, həm də beynəlxalq tranzit daşımalarının sürətini artırmağa və yükdaşımaların effektivliyini yüksəltməyə kömək etmişdir.

Azərbaycan bu gün Avrasiya məkanında dinamik innovativ inkişaf edən lider dövlət, həm də iki qitə arasında mühüm və ən əlverişli nəqliyyat mərkəzidir. Dövlət başçımızın dediyi kimi: “Yol rahatlıqdır, inkişafdır. Yol olan yerdə inkişaf da var. Yol həm sosial-önümlü layihədir, həm də iqtisadi layihədir”. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı sərəncamlar ölkədə yol infrastrukturunun təzələnməsini daha da sürətləndirir. Təbii ki, nəqliyyat-yol infrastrukturunun inkişafı və yenilənməsi hər bir ölkənin iqtisadi qüdrətinin göstəricisidir. Ölkənin istehsal və sənayenin bütün sahələrinin inkişafı birbaşa olaraq yol örtüyünün hansı vəziyyətdə olmasından asılıdır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən uğurlu inkişaf strategiyası regionların davamlı sosial-iqtisadi tərəqqisinə mühüm töhfələr verir. Bu kontekstdə regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı qəbul edilən dövlət proqramları çərçivəsində görülən işlər bölgələrin tarazlı inkişafını şərtləndirir.

NƏQLİYYAT SİSTEMİNDƏ YENİ ÇAĞIRIŞLAR

Bakı şəhərinin 2020-2040-cı illəri əhatə edən Baş Planında qlobal trendlər nəzərə alınaraq, şəhərin perspektiv inkişaf istiqamətləri məhz polisentrik yanaşma əsasında müəyyən edilmişdir. Son 22 ildə ölkə üzrə əhalinin orta illik artım tempi 1% təşkil etdiyi halda, Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə bu göstərici 1.3% olmuşdur. Həmin dövr üzrə Bakı şəhərində hər 1000 nəfərə düşən avtomobillərin sayı 132-dən 320-dək artmışdır. Əhali sayının sürətli artımı şəhərin infrastrukturuna və xidmət sahələrinə, xüsusilə nəqliyyat sektoruna əlavə təzyiq göstərir. Artan tələbat nəqliyyat sistemində yeni çağırışlar yaratmış, bunlara ictimai nəqliyyatın genişləndirilməsi, tıxacların azaldılması və ekoloji cəhətdən davamlı nəqliyyat həllərinin tətbiqi daxildir. Bununla belə, fərdi nəqliyyat vasitələrinin ictimai nəqliyyata və fərdi mobil nəqliyyat vasitələrinə keçid infrastrukturunun inkişafından asılıdır. İnfrastrukturun təkmilləşdirilməsi məqsədilə 100 km-dən çox velosiped zolaqlarının inşası, sənişinlərin ictimai nəqliyyat və digər nəqliyyat vasitələri ilə səyahət təcrübəsinin tam rəqəmsallaşdırılması planlaşdırılıb. Ölkədə nəqliyyat infrastrukturuna investisiyalar qoyulmasına və müxtəlif nəqliyyat növləri üzrə ayrı-ayrı layihələrin icra olunmasına baxmayaraq, nəqliyyat növlərinin koordinasiya fəaliyyəti ilə bağlı çatışmazlıqlar müşahidə olunurdu. Bakı şəhərinin 2040-cı ilədək olan Baş Planında nəqliyyat sisteminin inkişaf konsepsiyasına uyğun olaraq, Böyük Bakı Regionunun nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı üzrə vahid konsepsiyanın hazırlanması, şəhərin əsas yollarındakı nəqliyyat yüklənməsinin aradan qaldırılması, şəhəratrafi ərazilərdən nəqliyyat axınlarının idarə edilməsi, şəhəratrafi ərazilərdə yerləşən yaşayış məntəqələri arasındakı yola sərf olunan vaxtın mümkün səviyyədə qısaldılması, nəqliyyat qovşaqlarının yaradılması məsələlərinin həll edilməsi hədəflənib.

Son illər yeni yolların çəkilməsi, köhnə yol-nəqliyyat strukturunun müasir tələblərə uyğun yenidən qurulması da diqqət mərkəzində saxlanılır. Çünki hansı bölgəyə, şəhər və qəsəbəyə yol çəkilirsə, həmin ərazidə yeni infrastruktur yaradılır, investisiya cəlb olunur, Müasir yol dövlətin iqtisadi qüdrətini nümayiş etdirməklə yanaşı, həm də yeni həyatın başlanğıcı deməkdir.

Zümrüd BAYRAMOVA

270 il sonrakı ZƏFƏR: 44 gün + 23 saatla...

30 il işğal altında inləyən torpaqlarımızın azad edilməsi elə 30 il idi ki, bu xalqı narahat edən ən başlıca məsələ idi. Başımız aşağı, üzümüz qara idi. Bu namus məsələsi bizə başımızı dik tutub yeriməyə cəsarət vermirdi. Çünki hara gedirdiksə, harada söhbət düşürdüsə, torpaqları işğal olunmuş bir xalqın nümayəndələri olaraq qarşılanırdıq. Qarabağdan söhbət açılanda yaramızın qaysağını qoparırdılar elə bil. Yenə qanı süzürdü, yenə ağrısı ərsə qalxırdı. 30 il yaralarımız təkrar-təkrar soyuldu, qaysaqladı, yeniləndi, sağalmadı.

Unudulmaz tarix

Nə az, nə çox, 30 il torpaq həsrəti ilə yanıb yaxıldıq. Məcburi şəkildə çıxarıldığımız yurdlarımız yolumuzu gözlədi. Həyat-bacamız, bağ-bağatımız, min bir zəhmətlə qurduğumuz evlərimizə sadəcə yuxularımızda qonaq getdik. Əzizlərimizi itirdik. Onların "yurdum, evim" deməsinə illərlə şahid olduq. Ahi-naləsi qaldı qulaqlarımızda. Yurdu üçün axıtdığı yaşlar qaldı gözlərimizdə. Köçkünlüyün ilk illərində qarşılaşdığımız zülmün min bir üzü həkk oldu yadda-şımıza.

Ermənilərin gözlərimiz qarşısında övladlarımızı süngüyə taxması, yaşlılarımıza təhqiramiz şəkildə yanaşması, bizi silah burunda evimizdən didərgin salması illərin acı xatirələrinə çevrildi. Həyatımız göz yaşları vərəqlərində saralan xatirə dəftərinə çevrildi. Bu dəftərin hər səhifəsi torpaq, yurd oldu bizə, lakin onların ətrini verə bilmədi.

Minlərlə övladımızı itirdik Birinci Vətən müharibəsində. Köksümüzə dağ çəkildi. Atamız, həyat yoldaşımız, nişanlımız, sevd-yimiz, qardaşımız şəhid oldu. Həm əzizlərimizi itirdik, həm də əzizimizdən də əziz torpağımızı, yurdumuzu. Həm yurdsuz qaldıq,

həm də atasız, qardaşsız, yoldaşsız...

Düz 30 il hər gün günü ümidlə başlayıb ümitsizliklə bitirdik. Hər səhər gözlərimizi "bəlkə bu gün olar" deyər inamla açdıq. Lakin gecənin qaranlığında "bu gün də olmadı" deyər gözlərimizi yenidən bir inamsızlığa qapatdıq. Torpağımızla, yurdumuzla, evimizlə bağlı qurduğumuz xəyalları günlər bizi ovuda-ovuda elə xəyal olaraq da saxladı. Bu xəyallar yurdumuzda övladımızın məktəbə getməsi, toyu-nişanı ilə bağlı idi. Bu xəyallar həyatda vidalaşmaq vaxtımız çatanda öz yurdumuzun torpağında dəfn olunmağımızla bağlı idi.

Lakin illər bir-birini əvəz etdikcə, bu xəyallar da xəyal olaraq qalırdı. Neçə-neçə soydaşımız elə yad yurddaca dünyaya "əlvəda" deyib, yad yurdda da torpaq evə qonaq oldu. Neçələri yurdunda deyil, başqa yurdda birinci sinfi onbirinci etdi. Neçələri yurdunda yox, köçkünlükdə nişanlandı, toyu oldu, hətta övladları üçün də bu, eyni cür oldu. Öz evlərimiz nə gəlin qarşılıdı, nə gəlin köçürdü. Ağsaqqal, ağbırçəklərimiz öz evlərimizdən qəbir evinə yollana bilmədi. Bütün bunlar isə üreyimizə dağ boyda dağ çəkdi zaman-zaman...

30 ilin acısını silən 44 gün

30 ilin hər saati, hər dəqiqəsi Qarabağın işğaldan azad edilməsi üçün dövlətimiz çalışdı, danışıqlar apardı, haqq səsini dünyaya yaydı. Erməniləri dəfələrlə sülhə çağırırdı. Özlərinin olmayan torpaqlardan əl götürməyə dəvət etdi. Lakin dünyanın karlı-ğı, qonşuluqdakı erməninin tamahı səsini eşitməyə imkan vermədi. Beləliklə, bu işi yalnız özümüzün həll edəcəyinə qərar verdik. Bunun üçün ilk olaraq ölkəmizin çökmüş iqtisadiyyatını dirçəltməyə başladık. Ordumuzu təkmilləşdirdik. Çünki Birinci Vətən müharibəsində məğlubiyyətimizin səbəblərindən biri də mükəmməl milli ordumuzun olmaması idi. Bu səbəbdən də düşmənin qarşısına layiqli ordu çıxarmaq dövlətimizin qarşısına qoyduğu əsas məqsəd oldu.

Qarabağ mövzusu 1993-2003-cü illərdə Ümummilli Liderimizin, 2003-cü ildən 2020-ci ilə qədər isə dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevin fəaliyyətinin prioritetini təşkil etdi. Ölkə rəhbəri 20 ilə yaxın bir dövrdə Qarabağın sülh yolu-insan itkisi olmadan qaytarılması təklifi və təkidi ilə dünyanın bütün mötəbər kürsülərindən çıxış etdi. Lakin dünya susdu. Ermənilər özlərini karlı-ğa vurdu.

Prezident, Ali Baş Komandanımız bütün çıxışlarında Qarabağ məsələsinin sülh yolu ilə həllinin mümkün olmadığı təqdirdə hərbi yolu ilə həll olunacağını vurğulayırdı. Bu, sadəcə verilən söz deyildi. Bu söz böyük inam idi. Və bu sözün bir tərəfində də qurulmaqda, təkmilləşdirilməkdə olan Azərbaycan Milli Ordusu dayanırdı. Elə bir ordu ki, zaman gələcək, müharibə meyda-

nında dövlətimizin başçısının verdiyi sözü öz gücü ilə təsdiqləyəcəkdi.

Belə də oldu. Dünyanın susduğunu, ermənilərin isə hər gün daha da azğınlaşdığını görən Azərbaycan dövləti bu məsələnin son yolunun hərbi yol olduğunu əsas götürərək, ermənilərə yerini göstərməyin vaxtı çatdığını dünyaya nümayiş etdirdi. 2020-ci ilin 27 sentyabrı İkinci Vətən müharibəsinin başladığı tarix oldu.

Cəmi 44 gün davam etdi bu müharibə. 30 ilin ələm-qəmini, dərd-sərini, ağrı-acısını, utancını 44 günün saatları, dəqiqələri silə-silə irəliləyirdi. Düzdür, müharibə heç də asan iş deyil. Çetindən çetindir, həm maddi, həm mənəvi ağırlığı ilə. Bəlkə də Qarabağ uğrunda birinci müharibədən də çox acısı olacaqdı. Lakin xalq bu acıları artıq gözə almırdı. Çünki torpağını istəyirdi. Alındakı qara ləkəni övladının qanı ilə silməli olsa da, bu ləkənin silinməyi vacib idi. Ona görə ki, azərbaycanlılar əsrlərin o üzündən bəri heç vaxt alnı ləkəli yaşamamışdı. Torpaq-namus məsələsi onların ən həssas duyğusu olub. Bu duyğularla oynamaq fikrində olanlar isə tarixin bütün dövrlərində ağır cəza alıblar.

Elə bütün bunlara görə də xalq bir nəfər kimi Ali Baş Komandanın çağırışına səs verdi, Onun ətrafında birləşdi. Həmreylik nümayiş etdirdi. Könüllü şəkildə cəbhəyə yollanmaq istəyənlərin, bunun üçün səfərbərlik idarələrinə müraciət edənlərin sayı-hesabı olmadı.

2020-ci ilin 44 günündə bir dastan yazıldı. Bu dastanda dövlətimizin yeri başqa, xalqın yeri başqa, bu xalqın övladlarının yeri isə başqa oldu. Hər kəs mövqeyindən asılı olmayaraq birlik göstərdi. Elə Qarabağ dastanının yaşanmasına və yazılmasına səbəb də bu birlik oldu. 44 günün hər anı qələbələrle dolu oldu. Dövlətimizin başçısı dəfələrlə xalqa müraciət etdi və hər müraciətində yeni qələbə xəbərlərini xalqımıza çatdırdı, onu təbrik etdi.

Bu müraciətlər inamla dolu idi. Bu müraciətlərdən hər gün bir qədər də irəliyə addımlamağa cəsarət alırdıq. Düşmənin əzilməsini, məhv edilməsini, torpaqlarımızın da, bu torpaqlar uğrunda canlarından keçənlərin də qisasının alınması ilə dolu idi bu müraciətlər. Bu müraciətlərlə yurdlarımız yenidən bizim olurdu, bayrağımızın o yurdların ən yüksək zirvələrində dalğalanmasını görürdük. Bu müraciətlərdə xalqın sevinc göz yaşlarını görürdük. Yurd, doğma torpaq sevgisini görürdük.

Beləliklə, 44 gün başa çatdı, noyabr ayının 10-da Ali Baş Komandanımızın sərkərdəliyi ilə milli ordumuzun qətiyyəti qarşısında düşməni ağ bayraq qaldıraraq təslim olduğunu elan etdi. Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan arasında imzalanan üçtərəfli Bəyannamə ilə ermənilərin qarşısına öhdəliklər qoyuldu. Onlar bu öhdəliklərin yerinə yetiriləcəyinə söz verərək müharibənin dayandırılması üçün yalvardılar.

Azərbaycan isə 30 ilin qisasını 44 gündə düşməndən zərrə-zərrə aldı. Sonda isə Böyük Zəfər qazandı. Qarabağ 30 il sonra 44 gün içərisində yenidən anası Azərbaycana qovuşdu. Və Zəfərdən dərhal sonra da düşmən tərəfindən daşı daş üstündə qalmayan həmin torpaqlarda bərpa işlərinə başlandı ki, bir qərinəyə yaxın yurdundan didərgin salınmış soydaşlarımız qısa zamanda özəli torpaqlarına, evlərinə qayıda bilsinlər.

Müharibədən sonrakı 3 il və 23 saat

Bəli, Zəfər qazandıq. 10 noyabr Bəyannaməsi ilə müharibə bitdi. Bu gün aradan 5 ilə yaxın bir vaxt keçir. Lakin Ermənistan nə sülh sazişinə əməl etdi, nə də Bəyannamədə üzərinə düşən öhdəlikləri yerinə yetirdi. Əksinə, Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda atəşkəsi hər dəqiqə pozdu, illərlə minaladığı ərazilərin xəritəsini verməyərək bizim üçün olmazın problemlərini yaratdı. Ən əsası isə imza atdığı sənəddəki öhdəlikləri yerinə yetirməkdən boyun qaçırdı.

Ermənistan bizim ərazimizdə yaşayan soydaşları vasitəsilə talançılıq işlərini yenə də davam etdirdi. Silah-sursat toplamağa, separatçıları bu torpaqlarda yerləşdirməyə başladı. Dara düşəndə isə səsini dünya ictimaiyyəti ilə bir etdi ki, Azərbaycan bizə humanitar yardım üçün yol vermir, bizi incidir. Beləliklə də yeni problemlər meydana gəldi.

Erməni yalanı, ikiüzlülüüyü yenə də işə başladı. Lakin düşmən nədənsə 44 günlük müharibədə Azərbaycanın verdiyi dərsi unutmamağa başladı. Ötən müddətdə dirçəldiyini, yeni təxribatlara başlamağa özündə güc olduğunu zənn etdi. Bu yeni təxribatın əsası isə müxtəlif terror hadisələri, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizə 2021-ci ildə Ermənistanda istehsal olunan minaların basdırılması, xidməti işlə bağlı həmin ərazilərdə olan soydaşlarımızın minaya düşüb həyatını itirməsi oldu.

Erməni terror dəstələrinin, bu dəstələrin quldur başçılarının qarşılama qoyduqları məqsəd bizim üçün aydın olsa da, lakin özləri üçün aydın deyildi ki, 44 gündə axı başımız olmanın müsibətlərini çəkdi. Biz başımızı yenə hara qaldırıraq...

Azərbaycan isə hərzamankı "torpaqlarımıza göz dikənlərin, ərazi bütövlüyümüzü, konstitusiyaya qurulu-

şumuzu pozanların hər biri cəzasını alacaqdır" bəyanatı ilə yenidən gündəmə gəldi. Çünki bunu erməni separatçılarının özləri belə istədilər.

Beləliklə, 19 sentyabr saat 13.00-da Azərbaycan erməni terrorizminə qarşı lokal antiterror tədbirlərinə başladı. Və göstərmək istədi ki, heç kim Azərbaycan ərazisində təxribat törəmə, at oynada bilməz. Bu tədbirin müsbət tərəfi həm də onunla xarakter-

başlayan yeni həyatdan da gözəl və təhlükəsiz. Qarşıda yəqin ki, Ermənistan 10 noyabrda üzərinə götürdüyü öhdəlikləri də yerinə yetirər. Çünki bu öhdəliklər tək Azərbaycan üçün deyil, həm də region dövlətləri üçün əlverişlidir. Hələ istəyə, özü üçün də əhəmiyyətli ola bilər...

* * *

Zaman-zaman min bir fitnə ilə

rizə olunur ki, antiterror tədbirləri Ali Baş Komandanımızın mülki əhaliyə və mülki obyektlərə zərər vurulmaması əmri ilə həyata keçirildi. Bu isə bizim həm 1-ci, həm də 2-ci Vətən müharibəsində ermənilərdən fərqliliyimizi, insanlığa, beynəlxalq hüququn normalarına sayğı və məsuliyyətlə yanaşdığımızı təsdiq edən məqam idi.

Bizim işimiz təbii ki, erməni xalqı ilə deyil, separatçı qüvvələr ilə idi. Bu ünsürlər də cəmi 23 saatda zərərsizləşdirildi, 44 günün sonunda olduğu kimi, yenə də ağ bayraq qaldırıb təslim oldular və danışıqlara razı olduqlarını bildirdilər.

Beləliklə, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur dövlətimizin apardığı uzaqgörən siyasət, qətiyyətli addımla erməni revanşistlərindən bir daha azad edildi. Bir qarış da olsun torpağımız düşmən əlində qalmadı. Bununla da ərazi bütövlüyümüz və konstitusiyaya quruluşumuz tamamilə bərpa olundu.

Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda yeni həyat başladı, 44 gündən sonra

bizdən qoparılan, düşmən tərəfindən işğal edilən torpaqlarımız olub. Lakin son 270 illik zaman kəsiyində doğma torpaqları azad etmək mümkün olmamışdı. Bu uzun boşluqdan sonra tariximizin şanlı səhifələrinə 30 ilə 44 gündə, 3 ilə 23 saatda aydınlıq gətirən bir tarix də əlavə olundu. Bu, bizim qürur tariximizdir. Namus və şərəf məsələmizin həlli, alnımızı açıq, başımızı dik edən, həm də 270 illik zaman kəsiyindən sonra hüner və rəşadətimizi göstərən, mənliliyimizi, kimliyimizi təsdiqləyən, Azərbaycanın dövlət suverenliyinin tam bərpa olunduğu bir tarixdir. Odur ki, bu tarixi də, bu tarixi yazanları, qürur dolu günləri bizə yaşadanları da tarix boyu unutmayaçağıq... Ətrafında birləşdiyimiz "Dəmir yumruq" Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun nicatı olaraq müasir tariximizin ilk səhifəsidir. İlk dərs kimi həyat boyu xatırlayacağımız ilk səhifə...

Mətanət Məmmədova

Elçin Bayramlı

Dinə və mənəviyyata zidd yas mərasimləri

Çox təəssüf ki, bu gün yas məclisləri ilə bağlı vəziyyət acınacaqlıdır, hətta bir biabırçılığa çevrilib. Bu biabırçılığa qarşı ölkədə ilk mübarizə aparanlardan biri də mən olmuşam- artıq 25 ildən çoxdur ki, mətbuatda, televiziya, müxtəlif tədbir və layihələrdə bu mövzu ilə bağlı çıxışlar edir, təkliflər irəli sürürük, cəmiyyəti bu biabırçılığa son qoymağa çağırıraq, lakin hələ ki bir-iki hal istisna olmaqla bu barədə dəyişiklik yox idi.

Son günlərdə müxtəlif rayonlarda sadəcə ehsan məclislərinin tətbiqi ilə bağlı xəbərlər sevincidir. Çünki hazırkı yas mərasimləri nə dini, nə də sosial baxımdan doğru deyil. Əslində, bu mərasimlərə "ehsan" deyilir, amma ortada ehsan yoxdur. Ehsan adından da məlum olduğu kimi, pulsuz, təmənnəsiz şəkildə edilən, səmimi niyyətlə təqdim olunan bir xeyir işdir. Bu gün isə yas mərasimləri restoran xidmətinə çevrilib: insanlara yemək-içmək verilir, daha sonra isə pul yazılır, vəsait toplanır. Bu, ehsan anlayışına tamamilə ziddir.

Nə İslam dinində, nə də başqa ölkələrdə bu cür adətə rast gəlinmir. Bir insanın doğması rəhmətə gedəndə insanlar onun dərdinə şərik olmağa, təskinlik verməyə gəlirlər- yemək yeməyə yox.

Amma bu gün ehsan süfrələrində o qədər zəngin təamlar təqdim olunur ki, bu artıq yas deyil, ziyafət məclisini xatırladır. Bu isə yas sahibinin həm maddi, həm də mənəvi cəhətdən ağır vəziyyətə düşməsi deməkdir: böyük xərclər, yorucu hazırlıq, bəzən hətta borc və sələmə düşmək.

Bu hal sadəcə yas sahibinə deyil, cəmiyyətin özünə də zərər verir. Biz yas məclisinə qanımızı doyurmağa yox, ev sahibinin dərdinə şərik olmağa getməliyik.

Əgər doğrudan da ehsan vermək niyyəti varsa, bu, tamamilə pulsuz olmalıdır. Məsələn, sadəcə bir çay süfrəsi təşkil edilə bilər. Çay ehsanı verməyin xərci 100 manat civarında olur, ən çox hallarda 200 manata başa gələ bilər. Bu həm xərci azaldır, həm də imkansız təbəqəni qoruyur".

Bu məsələnin inzibati yollarla tənzimlənməsi mümkün deyil. Çünki bu, mənəvi məsələdir və qanunla tənzimlənməsi çətindir. Burada əsas rol cəmiyyətin ziyalılarına, ağsaqqallarına, məmurlarına, tanınmış şəxslərə və din xadimlərinə düşür. Əgər bu şəxslər sadəcə yas məclisləri təşkil etsələr, pul yığmasalar, xalq da onlardan nümunə götürər.

Əks təqdirdə, bu yanlış adət daha da genişlənəcək və nəticədə mənəvi degradasiya dərinləşəcək. Cəmiyyətdə elə bir görüntü yaranır ki, sanki yas məclisi deyil, təmtəraqlı ziyafət keçirilir. Bu isə yas sahibini həm psixoloji, həm də maddi baxımdan əzir.

Əvvəllər də, bəzi rayon və kəndlərdə bu məsələ ilə bağlı müsbət təşəbbüslər və nümunələr də olub. Məsələn, mən 2000-ci illərin əvvəllərində Tovuzda "Simurq" televiziyasında çalışarkən belə bir layihə həyata keçirdik. Rayonun ağsaqqallarını, ziyalılarını, axundunu, din xadimlərini bir araya gətirib televiziya təbliğatı apardıq. Bir neçə ay ərzində yas mərasimləri sadəcə formada, yalnız çay, halva verilərək keçirildi. Təəssüf ki, bu təşəbbüs davamlı olmadı, çünki sonradan bəzi imkanlı şəxslər bu qaydanı pozdu və digərləri də onlara baxıb əməl etmədilər.

Burada bir şərt də qoyulmuşdu ki, yemək verilən məclislərə axundlar və mollalar getməsin. Bu, bəzi insanların məcburən qaydalara riayət etməsinə səbəb olmuşdu. İndi də eyni yanaşma tətbiq oluna bilər: dinə zidd olan mərasimlərə din xadimləri qatılmamalıdır.

Bir daha qeyd edirəm ki, yas məclisində yemək vermək nə dini baxımdan doğrudur, nə də insanlığa yaraşır. Belə zəngin ehsan vermək əslində o deməkdir ki, mən dini, mənəviyyatı və Qurani-Kərimi qəbul etmirəm. Belə yanaşma sosial və mənəvi problemlərin əsas səbəblərindən biridir.

Yas məclisi nə ziyafət, nə də nümayiş yeridir. Sadəlik və səmimiyyət əsas olmalıdır. Cəmiyyətin sağlam təbəqələri- ziyalılar, din adamları, mədəniyyət xadimləri bu sahədə təşəbbüs göstərsələr, cəmiyyət də onlara baxıb doğru yolu seçəcək. Əks halda, bu mənəvi fəlakət daha da dərinləşəcək. Digər bir məsələ isə qəbir daşları ilə bağlıdır. Bu sahədə də standartların müəyyən olunmasına ehtiyac var. Başdaşları sadəcə, kiçik və fərqləndirici olmayan formada olmalıdır.

Kimin pulu çoxdur, nəhəng heykəl qoyur böyük çardaq tikir; kimin imkanı yoxdur, başdaşı belə tapa bilmir. Bu, cəmiyyətdə öləndə belə ayrı-seçkiliyin yaranması deməkdir. Bu isə ağır sosial yük və mənəvi degradasiyadır.

Qəbir daşlarının forması və ölçüsü məsələsi isə qanunla tənzimləyə bilər. Nəticə olaraq, yas məclislərində təmtəraq yox, təvazökarlıq, israf yox, səmimiyyət olmalıdır. Əgər biz bu sahədə dəyişiklik istəyiriksə, əvvəlcə özümüz nümunə olmalıyıq.

Avtobus dayanacaqlarında infrastruktur problem

Sakinlər danışdı

altında avtobus gözləmək onlara çox çətin-
dir. Həm sağlamlığa ziyan vurur, həm də
əsəb yaradır".

Şəhər sakini Samirə Mehdiyeva: "Yaşlı
adamlar, uşaqlar, bir də işdən çıxıb yorğun
gələn insanlar var ki, avtobus gözləməyə
taqətləri qalmır. Dayanacaq olsaydı, heç
olmasa oturub rahat gözləyə bilərdilər. Ən
çox da yağışlı, küləkli havalarda bu problem
özünü göstərir. İnsanlar qorunmaq üçün
sığınacağa ehtiyac duyurlar. Amma dayana-
caq olmayanda, hər kəs məcburen yağışın,
küləyin altında gözləməli olur".

Şəhər sakini Mələk Əmirullayeva:
"Mən şəhər mərkəzində yaşamıram, ona
görə çox vaxt kənar ərazilərdə oluram və bu

kölgəlik olmadığı üçün insanlar günəşin
altında əziyyət çəkir".

Şəhər sakini Cavad Vəliyev: "Avtobus
dayanacağı o demək deyil ki, sadəcə bir
nişan qoyulsun. İnsanların oturacağı, damı
olmalıdır ki, heç olmasa yağışdan, günəş-
dən qorunsunlar. Mənim gördüyüm bəzi yer-
lərdə isə bu imkan ümumiyyətlə yoxdur.
Açıq havada avtobus gözləmək xüsusilə də
qışda çox çətin olur. Məncə, bu, şəhərdə
həllini tapmalı vacib məsələlərdən biridir".

Şəhər sakini Firəngiz Rızayeva:
"Dayanacaq olmayan yerlərdə avtobus göz-
ləmək həm narahatlıq, həm də sağlamlıq
problemi yaradır. Gənclər birtəhər dözürlər,
amma yaşlılar və uşaqlar üçün bu, daha

problemi özüm də görmüşəm. Qışda da,
yayda da dayanacaq olmaması insanlara
çox çətinlik yaradır. Qışda qar yağanda
avtobusların gecikməsi də olur, insanlar
saatlarla qarın altında avtobus gözləməli
olurlar. Yayda isə istidən dayanmaq olmur,

ağırdır. Bir dəfə qışın soyuğunda avtobus
uzun müddət gəlmədi, hamı soyuqdan əsir-
di. Məncə, şəhərdə hər nişanlı yerdə ən azı
sade bir dayanacaq qurulmalıdır. Bu, insan-
ların həyatını asanlaşdırar".

G. Fərzəliyeva

Hər birimiz günümüzün müəyyən his-
səsini ictimai nəqliyyatdan istifadə
edərək keçiririk. Şəhərin müxtəlif yerlə-
rində avtobus dayanacaqları quraşdırıl-
ıb ki, sakinlərin gözləmə zamanı rahat-
lığı təmin edilsin. Amma bəzi dayanaca-
qlarda yalnız nişan var, fiziki dayanacaq
– dam, oturacaq və qoruyucu quruluş
isə yoxdur. Belə hallarda insanlar həm
qışın sərt soyuğunda, yağışında, həm
də yayın yandırıcı istisində çətinliklərlə
üzlaşırlar. Maraqlıdır, şəhər sakinləri bu
barədə nə düşünürlər? SİA bu mövzu ilə
bağlı şəhər sakinləri arasında sorğu
edib.

Şəhər sakini Yeganə Ağayeva:
"Düzdür, yaxşı dayanacaqlarımız da var,
hətta özüm şahidi olmuşam ki, bir dayana-
cağa divan qoymuşdular insanların rahat
əyləşməsi üçün. Amma bununla yanaşı elə
yerlər var ki, yalnız avtobus nişanı var, fiziki

dayanacaq isə yoxdur. Bu isə xüsusilə
mənim kimi yaşlı adamlara problem yaradır.
İndi havalər yaxşı keçir deyər çox hiss olun-
mur, amma qarşından qış gəlir qar, yağış ola-
caq. Belə hava şəraitində dayanacaqların
olmaması böyük çətinlikdir, həm yaşlı
insanlar, həm də azyaşlı uşaqlar üçün".

Şəhər sakini Sənuə İsgəndərova:
"Şəhərin mərkəzində avtobus dayanacaqları
demək olar ki, normal vəziyyətdədir,
amma mən şəhərin kənarında yaşayıram və
orada dayanacaqlar demək olar ki, yoxdur.
Bəzən avtobuslar da nişanın olduğu yerdə
yox, başqa yerlərdə saxlayırlar. Kim etmək
istəyirsə, sürücüyə "saxla" deyir, avtobus da
yolun kənarında saxlayır. Bu da həm təhlükəli
olur, həm də sənişinlərin rahatlığını
pozur".

Şəhər sakini Qabil Hacıyev: "Bəzi yer-
lərdə dayanacaqların olmaması yayda o
qədər də hiss olunmur, amma qışda və
payızda çox böyük problem olur. Xüsusilə
də ahiil insanlar üçün. Yağışın, soyuğun

"Azərbaycan vətəndaşı milli və dini kimliyini qorumağa borcludur"

"Müasir dövrdə bir vətəndaşın
dil bilikləri, savadı, intellektu-
al səviyyəsi və dünyagörüşü
nə qədər yüksəkdirsə, bu, həm onun şəxsi
inkişafına, həm də cəmiyyətə verdiyi töhfə-
yə bir o qədər müsbət təsir edir". Bu sözləri
SİA-ya açıqlamasında sosial və mədəni
məsələlər üzrə ekspert Ramal Əliyev deyib.
O bildirib ki, xüsusilə də dil bilikləri insana
həm əmək bazarında rəqabət üstünlüyü

qazandırır, həm də fərqli mədəniyyətlərlə
ünsiyyət qurmaq və global miqyasda uğur
əldə etmək imkanı yaradır: "Amma təəsüf ki,
xarici dil öyrənmək bəzi hallarda milli dəyərlə-
rimizə münasibəti zəiflədə bilər. Bu,
əlxəsus gənclər arasında müşahidə edilir.
Bununla yanaşı, vətəndaşın öz dövlətinin
tarixini, milli dəyərlərini və mədəniyyətini
tanıması və tanıtməsi da az önəmli deyil.
Çünki milli kimliyini tanımayan və qoruma-

yan fərd, istər-istəməz zamanla mədəni
dəyərlərdən uzaqlaşır və köksündən qop-
muş bir varlığa çevrilə bilər. Buna görə də
burada bir "qızıl ortanı" qorumaq zəruridir.

Məsələn, Çin dilini öyrənmək müsbət və
faydalı bir addımdır. Bu gün Çin dünya iqtisadiyyatında aparıcı mövqeyə malikdir. Çox zaman Çinlilər ingilis dilindən istifadə etmək əvəzinə, öz dillərində ünsiyyətə üstünlük verirlər. Bu səbəbdən Çin dili bilmək, həmin ölkə ilə daha rahat ticari və işgüzar əlaqələr qurmağa imkan verir.

Lakin burada vacib məqam ondan ibarətdir ki, hər hansı bir xarici dili öyrənmək həmin xalqın dini, ideoloji və mədəni dünya-görüşünü qəbul etmək anlamına gəlməməlidir. Azərbaycan vətəndaşı olaraq bizim əsas borcumuz milli və dini kimliyimizi qorumaq, onu gələcək nəsillərə ötürməkdir. Çin, rus və ya digər dilləri öyrənmək faydalı olsa da, bu dillərin daşıyıcısı olan cəmiyyətlərin düşüncə tərzinə və ideoloji sistemə kor-koranə bağlanmaq yanlış və təhlükəlidir. Bu, xüsusilə rus dili ilə bağlı müşahidə olunur. Azərbaycanda rus dili geniş istifadə olunsa da, rus dilində danışmaq ruslaşmaq demək deyil. Biz rus dilini yalnız kommunika-tiv vasitə kimi istifadə etməli, lakin milli kimliyimizi, mədəni dəyərlərimizi və düşüncə tərzimizi qorumağa davam etməli-

MÜNASİBƏT

yik. Əks təqdirdə, milli kimliyindən uzaqlaş-
mış fərdlər zamanla cəmiyyət və dövlət üçün
potensial təhlükəyə çevrilə bilər. Belə insan-
lar istər bilərəkdən, istərsə də bilmədən, fər-
qinə varmadan, xarici maraqlara xidmət edə
biləcək vəziyyətə düşə bilərlər. Bu isə dövlə-
lətin təhlükəsizlik baxımından ciddi narahat-
lıq doğura biləcək bir məsələdir.

Biz bir azərbaycanlı olaraq nə qədər çox
dil bilsək, bu, bizim üçün o qədər
üstünlükdür. Amma bu üstünlük yalnız o
halda dəyərli və faydalı olacaq ki, biz milli
kimliyimizi, dəyərlərimizi unutmadan, dini
və mədəni dəyərlərimizə sadıq qalaraq bu
bilikləri dövlətimizin maraqları çərçivəsində
istifadə edək".

Günəl Fərzəliyeva

Regionun müasir siyasi tarixində mühüm dönüş nöqtəsi - Minsk qrupunun ləğvi

Xəbər verildiyi kimi, sentyabrın 1-də ATƏT-in 57 üzv ölkəsi ilin sonunadək Minsk qrupunu ləğv etməyə yekdilliklə səs verib. Beləliklə, Azərbaycanın düşünülmüş diplomatiyası sayəsində ATƏT-in Minsk qrupu artıq tarixin bir hissəsinə çevrilir. Məlumdur ki, Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə yardım etmək üçün yaradılan ATƏT-in Minsk qrupu onilliklər ərzində Ermənistan-Azərbaycan probleminin həllini ləngitmək üçün alət olub, strukturun özü isə Cənubi Qafqazda sülhün bərqərar olmasına deyil, müəyyən dairələrin maraqlarına xidmət edib.

olan həmkarı Donald Tramp və Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyanla görüşü çərçivəsində Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirləri "Azərbaycan Respublikası və Ermənistan Respublikası arasında sülhün və dövlətlərarası münasibətlərin təsis edilməsinə dair Saziş" layihəsini paraflamaqla yanaşı, ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinə birgə müraciəti (ATƏT-in Minsk Prosesinin, ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin Minsk konfransının müzakirəsində olan münaqişə üzrə şəxsi nümayəndəsi və Yüksək Səviyyəli Planlaşdırma Qrupunun bağlanması barədə) imzalayıblar.

Beləliklə, artıq ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılması prosesinə start verildi. Belə ki, Azərbaycan və Ermənistan Minsk qrupunun ləğvi ilə bağlı ATƏT-ə birgə müraciət etdi. ATƏT-in Minsk qrupunun ləğvi Azərbaycanın Ermənistanla sülh

mun Budapeştdə keçirilən Zirvə toplantısında həmsədrlik institutu təsis olundu. Həmsədrlik institutuna ilk vaxtlar Finlandiya ilə Rusiya, daha sonra isə 1995-1996-cı illərdə İsveç və Rusiya rəhbərlik edib. 1997-ci il yanvarın 1-dən isə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr dövlətləri ABŞ, Rusiya və Fransa olub.

Qeyd etdiyimiz kimi, ötən müddət ərzində Minsk qrupu vasitəçi olaraq heç bir addımı ilə yadda qalmayıb. Əksinə, hər zaman işğalçı ilə işğala məruz qalan dövlətə eyni yanaşma sərgilənib, Ermənistanla nəinki hər hansı təzyiq göstərilib, heç sözdə belə işğal faktı pislənməyib. Münaqişəni dondurmağa, o zamankı status-kvonu saxlamağa çalışıblar, regiona turist səfərləri həyata keçiriblər. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra

"Təəssüflər olsun ki, Minsk qrupu münaqişənin həllində heç bir rol oynamayıb. Halbuki bunu etmək üçün Minsk qrupu 28 il ərzində müvafiq mandata sahib idi. Mən son 17 il ərzində danışıqlarda iştirak etmişdim. Lakin müharibə zamanı dediyim kimi, Minsk qrupunun ideyalarla çıxış etmək və yaradıcı olmaq istiqamətində müəyyən fəaliyyəti olsa da, bunlar heç bir nəticə verməmişdir. Reallıq bundan ibarətdir. Beləliklə, Azərbaycan bu məsələni özü həll etmişdir".

"Əl-Ərəbiyyə" kanalına müsahibəsində isə dövlət başçısı söyləyib ki, Minsk qrupu 1992-ci ildə ATƏM tərəfindən Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün yaradılmışdı. Ermənistan rəsmi şəkildə Qarabağı Azərbaycanın hissəsi kimi tanıdığını və münaqişənin başa çatdığını bildirdiyi halda,

onsuz da fəaliyyətsiz olan Minsk qrupunun artıq sənəd üzərində belə heç bir işi qalmadı. Amma buna baxmayaraq, onlar yenə regiona səfər etdilər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 12 dekabr 2020-ci ildə ATƏT-in Minsk qrupunun Fransadan olan həmsədr Stefan Viskontini, ABŞ-dən olan həmsədr Endrü Şoferi, Rusiyanın Azərbaycandakı o zamankı səfiri Mixail Boçarnikovu və ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin şəxsi nümayəndəsi Anji Kaspşiki qəbul edərək bu qurumun 30 ilə yaxın dövr ərzində fayda vermədiyini vurğulamışdı. Dövlət başçısı onlara müraciətlə demişdi: "Sizi dinləyirəm, çünki buraya gəlmək sizin ideyanız idi. Mən Minsk qrupunu səfərə dəvət etməmişəm. Lakin mənə məlumat verəndə ki, Minsk qrupu gəlmək istəyir, dedim gəlsinlər, etiraz etmirəm. Bəlkə onların mənə sözləri var".

Dövlət başçısı eyni zamanda, Azərbaycanın 30 ilə yaxın davam edən münaqişəni həll etdiyini, buna güc yolu və siyasi vasitələrlə nail olduğunu söyləmişdi:

Minsk qrupunun hüquqi mövcudluğu absurddur: "Əgər onu saxlamaqda ısrarlı olsalar, bu, onların Qarabağla bağlı hələ də ərazi iddialarının olduğunu göstərir. Bu, mövqeyimizin əsasında dayanan məntiq idi. Ermənistanla anlatmaq üçün çox vaxt və səy sərf etdik ki, hər iki tərəf Minsk qrupunun ləğvi ilə bağlı ATƏT-ə məktub yazsın və bu, Prezident Trampın iştirakı ilə baş verdi. Hazırda proses artıq başlayıb və bu, Minsk qrupunun hüquqi süqutunu ifadə edəcək, çünki o, artıq beş ildən çoxdur ki, fəaliyyətsizdir".

Beləliklə, Azərbaycanın daha bir tələbi artıq reallaşmaq üzrədir. Bu, Bakının regionda yaratdığı yeni reallıqların bütün dünya tərəfindən qəbul edildiyinin daha bir nümunəsidir. Eyni zamanda, Vaşinqton sammitində əldə edilmiş razılıqların Cənubi Qafqazda yeni səhifə açdığını, sülh gətirdiyini göstərir.

Sevinc Azadi

2020-ci ilin payızında Azərbaycanın qələbəsi ilə başa çatan Vətən Müharibəsindən sonra rəsmi Bakı dəfələrlə bəyan edib ki, Qarabağ münaqişəsi həll olunub, bu da Minsk qrupuna və onun institutlarına ehtiyac qalmadığı deməkdir. Qrupa üç həmsədr ölkə - ABŞ, Rusiya və Fransa və Finlandiyanın özündən əlavə Belarus, Almaniya, İtaliya, Türkiyə, İsveç, Azərbaycan və Ermənistan daxildir. Vaşinqtonda məlum üçtərəfli görüş fonunda Minsk qrupu ilə bağlı vəziyyət tamamilə dəyişdi. Ümumiyyətlə, Ermənistanla bağlı Azərbaycan burada bir neçə möhtəşəm nailiyyətə imza atdı. Əvvəla, Ermənistan sülh müqaviləsinin imzalanması üçün əsas şərtlərdən biri olan ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılmasına razılıq verdi. Buna qədər rəsmi İrəvan təkid edirdi ki, Minsk qrupunun buraxılması üçün müvafiq müraciət sülh müqaviləsinin imzalanması ilə eyni vaxtda olsun. Amma Vaşinqtonda Ermənistan Azərbaycanın yanaşmasını qəbul etdi. Burada Prezident İlham Əliyevin ABŞ-dən

müqaviləsi imzalaması üçün iki mühüm şərtindən biri olub.

Beləliklə, yaxın günlərdə tarixin arxivinə gömüləcək Minsk qrupu təxminən 30 il ərzində səmərəsiz, faydasız fəaliyyəti ilə, həmçinin ermənilərin maraqlarından çıxış edən ədalətsiz bir təsisat kimi yadda qalacaq. Bu struktur ATƏM-in (1 yanvar 1995-ci ildən ATƏT- red) üzv dövlətləri Xarici İşlər Nazirləri Şurasının 1992-ci il martın 24-də Finlandiyanın paytaxtı Helsinkidə keçirilmiş görüşündə təsis edilib. Görüş zamanı Qarabağdakı vəziyyət müzakirə olunaraq, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsinə dair Minsk konfransının çağırılması haqqında qərar qəbul edilib. Qrupun tərkibinə ABŞ, Fransa, Rusiya, Azərbaycan, Ermənistan, Almaniya, Belarus, İsveç, İtaliya, Niderland, Portuqaliya, Türkiyə və Finlandiya daxil idi. Minsk qrupu Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin ATƏT-in prinsipləri əsasında sülh yolu ilə danışıqlar vasitəsilə həlli üçün yaradılmışdı. 1994-cü il dekabrın 5-6-da quru-

Ermənistanın “102” hədəfi

Ermənistan beynəlxalq güclərin maraqlarının kəsişməsi platformasına çevrilib. Məqalə müəllifi hesab edir ki, eyni zamanda, İrəvan Moskva ilə sıx bağlı olduğunu müxtəlif üsullarla təsdiq etməyə çalışır. Gümrüdəki hərbi baza ölkənin təhlükəsizlik sisteminin əsas elementi və Rusiya ilə strateji tərəfdaşlığın simvolu olaraq qalır. Moskva ilə İrəvanın münasibətlərində baş verən son hadisələr bizi onların gələcəkdə necə qarşılıqlı fəaliyyət göstərəcəkləri barədə düşünməyə vadar edir. Bu, Ermənistanın Cənubi Qafqaz regionunda nüfuzlu və ziddiyyətli regional və beynəlxalq güclərin maraqlarının kəsişməsi platformasına çevrilməsi ilə bağlıdır.

2023-cü ildə Azərbaycan sürətli hərbi əməliyyatla bölgəyə nəzarəti tam ələ aldı. Qarabağda son qarşıdurmalardan sonra iki ölkə - Ermənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərə yeni rəng qatılıb. Avqustun 8-də Ermənistan və Azərbaycan sülh sazişi imzalandıqdan sonra bu məsələlər daha da aktuallaşıb. ABŞ Prezidenti Donald Trampın Vaşinqtonda vasitəçiliyi ilə imzalanmış tarixi razılaşma da Amerikanın bu strateji əhəmiyyətli regionda üstün rolunu bir daha təsdiqlədi. Qeyd edək ki, Zəngəzur dəhlizi ABŞ-a 99 il müddətinə eksklüziv uzunmüddətli hüquqlar verən “Beynəlxalq Sülh və Rifah üçün Tramp Marşrutu”na çevrildi. Müqavilə Qafqazı Rusiya və İrandan ayırmaqla yanaşı, Türkiyə və Avropa ilə birləşdirir.

Bu geosiyasi fırtınanın mərkəzində İrəvan və Moskva arasında strateji təhlükəsizlik tərəfdaşlığının əsas elementi olan Ermənistanın ikinci böyük şəhəri Gümrüdəki Rusiya hərbi bazasının taleyi dayanır. Xüsusilə Ermənistan rəsmilərinin Rusiya ilə təhlükəsizlik əlaqələrini kəsmək istəyi ilə bağlı son bəyanatlarını nəzərə alsaq, bazanın bağlanması mübahisəli məsələdir. Bu istiqamətdə ilk addım 1990-cı illərdən İrəvan Beynəlxalq Hava Limanında təhlükəsizliyi təmin edən Rusiya sərhəddçilərinin ölkədən çıxarılması oldu.

Güc balansı

Rusiyalı politoloq Dmitri Babiç qeyd edir ki, Ermənistan daxili qeyri-sabitlik dövrünü yaşayır və xarici təzyiqlərlə üzləşir. Baş nazir Nikol Paşinyan bütün tərəflərin, o cümlədən Rusiyanın mənfəi reaksiyasına səbəb ola biləcək qətiyyətli hərəkətlərdən qaçaraq, müxtəlif güclər arasında güc balansını qorumağa çalışır. Ermənistanla Azərbaycan arasında imzalanmış son razılaşma bir sıra həll olunmamış məsələləri qoyub. Regionda gərginlik yüksək olaraq qalır ki, bu da Rusiyanın Gümrüdəki hərbi bazası ilə bağlı problemin həllini çətinləşdirə bilər.

Onun sözlərinə görə, iki ölkə arasında razılaşmanın davamlı sülhə gətirib çıxaracağını və ya mövcud fikir ayrılıqlarının bu kövrək tarazlığı pozub-dağıdacağını hələlik söyləmək mümkün deyil. Ona görə də Ermənistan hökuməti rus qoşunlarının öz ərazisindən çıxarılmasını tələb etməyə tələsmir.

Bundan əlavə, politoloq qeyd edir ki, İrəvan Şərqlə Qərb arasında manevr etməyə çalışır, müəkkəb geosiyasi şəraitdə öz müstəqilliyini və təhlükəsizliyini qorumağa çalışır. Hərbi baza Ermənistanın təhlükəsizlik sisteminin əsas elementi və Rusiya ilə strateji tərəfdaşlığın simvolu olaraq qalır.

Milli təhlükəsizlik mülahizələri

Cənubi Qafqaz üzrə ekspert Andrey

İrəvan Rusiya bazasını saxlayacaqmı?

Areşev vurğulayır ki, bazanın yeri onun əsas məqsədini aydın şəkildə müəyyən edir. O, Gümrü şəhərinin qərb kənarında, “Ermənistanın düşməni” adlandırdığı Türkiyə ilə sərhəddən 10 kilometr az məsafədə yerləşir. Baza onilliklər ərzində mühüm təhlükəsizlik rolu oynayıb. Bu, keçmiş Sovet İttifaqının NATO üzvü olan dövlətlə birbaşa həmsərhəd olduğu azsaylı yerlərdən biri idi və bu günə qədər belə qalır.

Sovet İttifaqının dağılmasından sonra yoxsul və müstəqil Ermənistan özünün güclü və daha böyük qonşusu olan Türkiyə qarşısında bir daha zəif hiss etdi. Ekspertin fikrincə, Gümrüdəki baza Rusiya ilə Ermənistan arasında müqavilə qüvvədə olduğu müddətdə mövcud olacaq. Üstəlik, İrəvanın onu ləğv etmək üçün heç bir əsası yoxdur, çünki rus qoşunlarının mövcudluğu güc və maraqlar balansına töhfə verəcək. Areşev, əksinə, hesab edir ki, bu bazanın ləğvi Rusiya ilə münasibətlərin daha da pisləşməsinə səbəb olacaq. İrəvan bunu bilir və Moskva ilə münasibətlərə girməyə çalışmır. Bundan əlavə, zaman keçdikcə bu baza Rusiyanın özünə lazımdır sualı yarana bilər.

Əlaqə və asılılıq

1995-ci ildə Ermənistanın şimalında yerləşən Gümrüdə iki ölkə arasında bağlanmış müqavilə çərçivəsində Rusiyanın 102-ci hərbi bazası yaradılıb. 2010-cu ildə Rusiyanın keçmiş prezidenti Dmitri Medvedevin Ermənistanı səfəri zamanı Rusiyanın Gümrüdəki hərbi bazası ilə bağlı müqavilənin müddətinin uzadılmasına dair protokol imzalanıb. Baza ilə bağlı saziş 2044-cü ilə qədər uzadılıb və tərəflərdən heç biri onu ləğv etmək istəyini bildirməzsə, sonradan hər beş ildən bir avtomatik uzadılır. Bazanın iki hərbi qarnizonu var: Gümrü və İrəvanda. Bazanın aviasiya komponenti Erebus aerodromunda (İrəvan) yerləşir və dörd minə yaxın hərbi var.

Baza zenit-raket kompleksləri, MiQ-29 qırıcıları, Mi-24 helikopterləri və digər hərbi texnika, o cümlədən tanklar və piyadaların döyüş maşınları ilə silahlanıb.

Müqaviləyə əsasən, Ermənistan bazanı pulsuz verir və onun saxlanması xərclərinin yarısını ödəyir. Bu baza MDB-nin vahid hava hücumundan müdafiə sistemi çərçivəsində fəaliyyət göstərir və xüsusilə Türkiyə ilə sərhəddə Ermənistanın təhlükəsizliyinin təmin edilməsində mühüm rol oynayır. Ermənistan

müdafiə məsələlərində həmişə Rusiyadan asılı olub. Bu asılılıq sovet dövrünə gedib çıxır və Ermənistan 1992-ci ildə Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatına üzv olduqdan sonra xeyli artıb.

Rusiya Birinci və İkinci Qarabağ müharibələri zamanı da daxil olmaqla, Ermənistanı hərbi texnikasının böyük hissəsi ilə təmin edərək, onun Rusiyanın hərbi dəstəyindən asılılığını artırıb. Fransa və Avropa İttifaqını da əhatə edəcək şəkildə hərbi tərəfdaşlar dairəsini genişləndirmək cəhdlərinə baxmayaraq, Ermənistan dərin hərbi, iqtisadi və geosiyasi əlaqələri sayəsində Rusiya ilə sıx bağlılığını davam etdirir. Bu asılılıq çox güman ki, davam edəcək və gələcəkdə Ermənistanın beynəlxalq münasibətlərinə və hərbi strategiyasına təsir edəcək.

“Qarabağlılar” Ermənistan vətəndaşlığını qəbul edib

Ermənistan Daxili İşlər Nazirliyinin rəhbəri daha əvvəl bildirmişdi ki, “Qarabağ sakinləri”nin müraciətlərinə operativ şəkildə baxılır. “Qarabağdan olan 16 mindən çox məcburi köçkün Ermənistan Respublikasının vətəndaşlığını qəbul edib. Bu barədə Ermənistan Daxili İşlər nazirinin müavini Armen Qazaryan parlamentin müdafiə və təhlükəsizlik məsələləri üzrə daimi komitəsinin iclasında bildirib”. Onun sözlərinə görə, 5 mindən çox azyaşlı yeni pasport alan valideynlərinin ardınca avtomatik olaraq Ermənistan vətəndaşı olub. “Beləliklə, Dağlıq Qarabağdan olan 16 mindən çox soydaşımız artıq Ermənistan vətəndaşıdır”, - nazir müavini qeyd edib. O, məlumatların sentyabrın 2-nə aid olduğunu dəqiqləşdirib.

Daha əvvəl Ermənistan Daxili İşlər Nazirliyinin rəhbəri Arpine Sarkisyan bildirib ki, Qarabağ sakinlərinin müraciətlərinə sürətləndirilmiş qaydada (ümumi orta göstərici 4,5 ay olsa da, orta hesabla, bir ay ərzində) baxılır və onların ərizələrindən imtina halları qeydə alınmayıb. Sarkisyan xatırladı ki, pasport xidmətinin stasionar kabinetləri ilə yanaşı, Daxili İşlər Nazirliyi respublikanın regionları üzrə səyahət edən səyyar məntəqələr (o cümlədən Dağlıq Qarabağdan olan həmvətənlərin maraqları üçün) açıb.

Bu arada...

Kim konstitusiyasının dəyişdirilməsinin əleyhinədir?

Sosial sorğu zamanı Ermənistan vətəndaşları ölkənin əsas qanununda islahatların

aparılması məsələsinə öz baxışlarını bildiriblər. Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi Ermənistanın daxili işidir və heç bir ölkənin, o cümlədən Azərbaycanın bu prosesə təsir etmək hüququ yoxdur. Bu fikri GAL-LUP International təşkilatının Ermənistan nümayəndəliyinin rəhbəri Aram Navasardyanın sözlərinə görə, Ermənistanda sorğuda iştirak edən vətəndaşların 58%-i bildirib. Navasardyan cümə günü keçirdiyi mətbuat konfransında avqustun 25-30-da keçirilən sorğuların nəticələrini təqdim edib. İştirakçıların ümumi sayı 1101 nəfərdir.

Azərbaycanın Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsini yekun sülh sazişinin imzalanması üçün şərt adlandırması ilə bağlı məlumatlara reaksiya verən respondentlərin 25,1%-i bunun növbəti siyasi tələ olduğunu və bu məsələnin həllindən asılı olmayaraq Bakının müqaviləni imzalayacağını bildirib. Bu arada, 12,2% Azərbaycanla real və uzunmüddətli sülh gətirəcəksə, Ermənistan Konstitusiyasına dəyişikliklərin lehinə səs verib.

Bundan əvvəl Azərbaycan hakimiyyəti dəfələrlə bəyan edib ki, onlar Ermənistan Konstitusiyasından Qarabağla bağlı bəndin yer aldığı Müstəqillik Bəyannaməsinə istinad çıxarıldıqdan sonra İrəvanla sülh müqaviləsi imzalamağa hazırdırlar. Bundan başqa, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan ölkə üçün yeni Konstitusiyanın qəbul edilməsinin zəruriliyindən açıq şəkildə danışır. Ədliyyə naziri Srubhi Qalyan isə bildirib ki, yeni əsas qanun layihəsinin mətni hazırlanma mərhələsindədir.

Ermənistan və Azərbaycan liderləri avqustun 8-də Vaşinqtonda birgə bəyannamə imzalayıblar və bu, ABŞ prezidenti Donald Trampın da şahid qismində imzası ilə təsdiqlənib. Bəyannaməyə əsasən, Ermənistan Birləşmiş Ştatlara 99 il müddətinə Beynəlxalq Sülh və Rifah üçün Tramp Marşrutunu (TRIPP) – Zəngəzur (Sünik) bölgəsindən keçməklə Naxçıvan və “mərrik” Azərbaycan arasında yolun inkişafı üçün müstəsna hüquqlar verəcək. Amerika tərəfi torpaq sahəsini infrastruktur və idarəetməyə cavabdeh olan konsorsiuma subcarəyə verməyi planlaşdırır. Hər iki ölkənin xarici işlər nazirləri ATƏT-in Minsk Qrupunun və əlaqədar strukturların bağlanması ilə bağlı birgə müraciət də imzalayıblar. Daha sonra Ermənistan və Azərbaycanın xarici işlər nazirlikləri gələcək sülh sazişinin mətnini dərc ediblər.

V.VƏLİYEV

Xəzər dənizi fəlakətlə üz-üzədir. Dünyanın ən böyük gölünün qurumaq təhlükəsi yaranıb. Əgər siyasi, iqtisadi münasibətlərdən doğan müdaxilələr olmasa dəniz-gölü xilas etmək mümkün hesab edilmir, amma Xəzəryanı ölkələr hələlik konkret razılığa gələ bilmirlər. 20 ildən az müddətdə dəniz səthinin sahəsi 34 min kvadrat kilometrədən çox kiçilib.

dindən artıq su qəbulu, çayların tənzimlənməsi, qolların tükənməsidir. Xəzər dənizi beş ölkənin sahillərini yuyur: Türkmənistan, Rusiya, Qazaxıstan, Azərbaycan və İran. Hər bir dövlət əvvəllər suyun səviyyəsini sabitləşdirmək üçün öz tədbirlərini təklif etmişdi. Belə ki, 2024-cü ildə Rusiya və Azərbaycan prezidentləri Vladimir Putin və İlham Əliyev anbarın qorunub saxlanması üçün birgə işlərə başlamaq barədə razılığa gəliblər. Oxşar məsələləri Rusiyanın baş naziri Mixail Mişustin və onun müavini Dmitri Patruşev müzakirə ediblər. Qazaxıstan da öz növbəsində Xəzər dənizinə axınların əsas mənbəyi olan Volqa çayının sularının birgə tənzimlənməsini təklif edib.

Ekspertlər vurğulayırlar ki, ekoloji fəlakətin qarşısının alınması, biomüxtəlifliyin

Xəzərin və dünyanın su problemi

Bu da Belçikanın ərazisindən böyükdür. Suyun keyfiyyəti də pisləşməkdədir, "təmiz" kateqoriyasını itirir, "orta dərəcədə çirklənmiş" mərhələsinə keçid alır, zərərli maddələrin konsentrasiyası da getdikcə qatılaşır. Dəniz səviyyəsinin aşağı düşməsi tendensiyası 1990-cı illərdə başlayıb və 2020-ci ildən sürətlənib. Son dörd il ərzində dəniz səviyyəsi təxminən 80 santimetr aşağı düşüb.

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin Çində keçirilən "ŞƏT Plus" sammitində Xəzər dənizindəki ekoloji vəziyyətlə bağlı fikirləri diqqət çəkib. Belə ki, o, dənizin sürətlə fəlakət həddinə yaxınlaşdığını bildirib və məsələni beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində müzakirəyə çıxarmağın vacibliyini vurğulayıb. Tokayev qeyd edib ki, son illərdə Xəzər dənizinin səviyyəsinin enməsi, biomüxtəlifliyin azalması və çirklənmənin artması region ölkələrini narahat edən əsas problemlərdəndir. Xəzərdə vəziyyət kritik həddə çatıb. Proses davam edərsə, dəniz-kənarı ekosistemdə faciəvi nəticələr qaçılmaz olacaq. Yalnız Xəzəryanı ölkələrin birgə səyləri ilə məsələni həll etmək mümkündür. Çünki burada təkcə təbii amillər deyil, eyni zamanda, antropogen faktorlar, siyasi motivli addımlar rol oynaya bilər. Xəzərin əsas qida mənbəyi mənbəyini Rusiyanın şimalından götürən və min kilometrərlə məsafə qət edən, son zamanlar suvarmada geniş istifadə edilən Volqa çayıdır.

Xəzər dənizinə daxil olan suyun təxminən 80%-ni və gölün ümumi su balansının 64%-ni təmin edən Volqa çayının illik axınının azalması da fəlakət həddini artırır. Son illərdə Volqanın illik axını 210 ilə 232 kub kilometr arasında olub ki, bu da tarixi orta göstəricidən 250 kub kilometrədən xeyli aşağıdır. Paralel olaraq havanın temperaturunun yüksəlməsi buxarlanma sürətini artırır ki, bu da suyun səviyyəsini daha da azaldır. Alimlər bu dəyişiklikləri global iqlim dəyişikliyi və istixana qazları emissiyalarının davamlı artması ilə əlaqələndirirlər. Dənizə axan suyun həcmnin azalması insan fəa-

Dünyanın ən böyük gölü quruyur və artıq "Belçika"nı itirib

liyyəti, xüsusən də kənd təsərrüfatı, sənaye və kommunal ehtiyaclar üçün çaylardan suyun xeyli çəkilməsi ilə əlaqədardır. Xəzər dənizinə axan 130 çaydan əksəriyyəti 1970-ci illərin əvvəllərinə qədər tənzimlənirdi, bu gün isə belə tədbirlər gözə dəymir. Mütəxəssislərin fikrincə, yalnız 1970-1990-cı illərdə qeydə alınan səviyyə ilə müqayisə oluna bilən ildə təxminən 270 kub kilometr həcmində daimi su axını gölün davam edən dayazlaşmasının qarşısını ala bilər.

"Xəzər dənizi - Dostluq və Sülh dənizi"

Türkmənistanın xarici işlər naziri Rəşid Meredov "Xəzər dənizi - Dostluq və Sülh dənizi" beynəlxalq konfransında çıxışı zamanı qeyd edib ki, Xəzər Ekoloji Forumunun keçirilməsi zəruridir. Tədbir Xəzəryanı dövlət başçıların su anbarının problemlərinə, xüsusən də onun sürətlə dayazlaşmasına həsr olunmuş sammitinin hazırlanması platformasına çevrilməlidir. Elmi araşdırmalara görə, 2024-cü ildə Xəzər dənizinin səviyyəsi mənfə 29 metrə çatıb, 21-ci əsrin sonunda isə daha 21 metr azala bilər. Alimlər bunun əsas səbəblərini iqlim dəyişikliyi və antropogen fəaliyyətdir: həd-

qorunması və regionun su ehtiyatlarından davamlı istifadənin təmin edilməsi üçün bütün Xəzəryanı ölkələrin kompleks yanaşması və fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi son dərəcə vacibdir. Türkmənistanın forumun keçirilməsi təşəbbüsü əməkdaşlığın gücləndirilməsi və Xəzər dənizinin mühafizəsi üçün birgə həll yollarının tapılması istiqamətində atılan addım kimi konfrans iştirakçıları tərəfindən dəstək alıb.

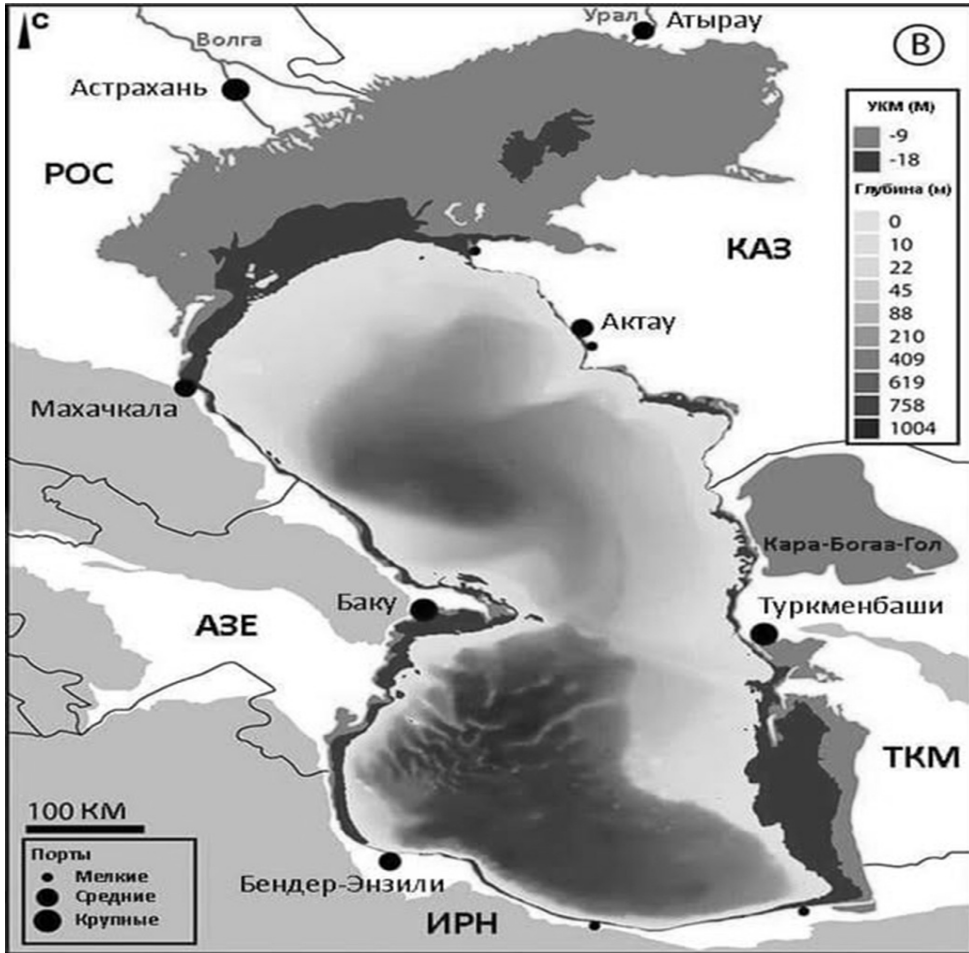
İran prezidenti dərin böhranı etiraf edib

İran prezidenti Məsud Pezeşkian ölkənin bu gün üzləşdiyi ağır problemlərdən danışdı. Onun sözlərinə görə, İranda kəskin su, işıq və qaz qıtlığı yaşanır. İran lideri vurğulayıb ki, "bəndlərin arxasında su yoxdur. Ayağımızın altındakı quyular da boşalır. Su olduğunu iddia edənlər gəlib desinlər ki, bu su haradadır".

Analitiklərin fikrincə, hazırkı vəziyyət İran-İraq müharibəsi başa çatdıqdan sonra ən çətin vəziyyətlərdən biridir. Resurs çatışmazlığı uzunmüddətli idarəetmə səhvləri, eləcə də bu yay 12 günlük hərbi münaqişənin nəticələri ilə daha da ağırlaşmış və bu, böhranı daha da pisləşdirib. Müşahidəçilər hesab edirlər ki, Pezeşkian bu bəyanatı ilə elita daxilindəki "qırğıllar"ı yeni müharibə olacağı təqdirdə rejimin sağ qalmaq riski ilə üzləşmə biləcəyini çatdırmağa çalışır. Eyni zamanda, hökumətə başçılıq edən prezident ölkə iqtisadiyyatına cavabdehdir və uğursuzluqlar zamanı əsas tənqid hədəfinə çevrilmək riski var.

Son illərdə İran iqlim dəyişikliyi, quraqlıq və əhalinin artımı ilə daha da dərinləşən genişmiqyaslı su böhranı ilə üzləşib. Mütəxəssislərin fikrincə, ölkədə yeraltı su ehtiyatları sürətlə tükənir və bəndlərin tikintisi problemi həll etməyib. Enerji kəsiri Qərbin sanksiyaları və regionda qeyri-sabitlik səbəbindən daha da artır. İqtisadi təzyiq fonunda Tehran sərt ritorika ilə daxili sabitləşmə ehtiyacı arasında tarazlıq qurur.

Ardı Səh. 14

dadır: ekoloji miqrasiya, artıq Aral dənizinin timsalında məlumdur, yalnız daha geniş miqyasda olacağı qaçılmazdır.

Sibirdən gələn su Orta Asiyaya gəlməyə, o zaman bölgədən 100 milyon insan Sibire gələcək. Absurd səslənir, amma reallığın məntiqi belədir. Artıq 1950-ci illərin əvvəllərində ekspertlər Aral dənizinin taleyini proqnozlaşdırırdılar. O zaman onların xəbərdarlığını ciddiylə alan olmadı. Necə ola bilər ki, nəhəng su anbarı sadəcə qurusun? Zaman keçdi, insanlar gülməyi dayandırdılar, amma heç nə etmək mümkün deyil. Bircə Aral dənizinin dibinə quraqlığa davamlı bitkilər səpmək qalır. Doğrudanmı bu ssenari bütün Mərkəzi Asiyanın ərazisi üçün təkrarlana bilər?

Təkcə pambıq deyil, həm də çəltik - rayonda ən çox su tələb edən məhsullardan biridir. Bir kiloqram düyü bir kiloqram pambıqdan daha çox su tələb edir. Və biz hər gün həyəcan təbili çalana qədər vəziyyət daha da pisləşməyə davam edir. Deyəndə ki, böhran astanasındayıq, bu, doğru deyil. Biz artıq geri dönüş nöqtəsinin başladığı xətti keçdik. Hər şey bu anda hansı qərarların veriləcəyindən asılıdır. Orta Asiyada bir adam ildə orta hesabla 1500 kubmetr, Rusiyada isə 30 000 kubmetr su alır. Bəli, bəzi Afrika ölkələrində olduğu kimi 500 kubmetr deyil, lakin artıq kritik dərəcədə aşağıdır. Su olmasa, bütün digər məsələlər ikinci plana keçir.

ğı da problemlər yaranır. Biz bu məsələləri köhnə üsullarla, kanallar qazmaqla həll edə bilmirik, çünki xərclər çox olacaq. Halbuki bütün dünya neft və qazı borularla vurur. Su niyə istisna olmalıdır? Sabah su neftdən bahalaşacaq və bu, artıq bir çox ərəb ölkələri üçün reallıqdır.

Kabil ilk müasir şəhər ola bilər

Əfqanıstanın paytaxtı Kabil müasir tarixdə su ehtiyatlarına çıxışını tamamilə itirmiş ilk böyük şəhər olmaq riski altındadır. Mercy Corps beynəlxalq humanitar təşkilatının məlumatına görə, şəhərdə yeraltı suların səviyyəsi kəskin şəkildə azalır və təcili tədbirlər görülməyə, 2030-cu ilə qədər 7 milyona yaxın şəhər sakinini əsas içməli su mənbəyini itirəcək. Bu barədə Britaniyanın "The Guardian" nəşri təşkilatın yeni hesabatına istinadən məlumat yayıb. Araşdırmalar göstərir ki, son on ildə Kabilin yeraltı sulu təbəqələrində suyun səviyyəsi 30 metr aşağı düşüb. Bu, sürətli urbanizasiya, rəsiyal su idarəçiliyinin olmaması və iqlim dəyişikliyinin təsirləri ilə bağlıdır. Hazırda şəhərdə əhalini su ilə təmin edən quyuların demək olar ki, yarısı artıq quruyub. Mercy Corps ekspertləri yaxınlaşan ekoloji fəlakət barədə xəbərdarlıq edərək bildirirlər ki, vəziyyət yaxın beş ildə dəyişməzsə, Kabil tamamilə içməli susuz qala bilər.

Problem Kabil əhalisinin son iki onillikdə

Xəzərin və dünyanın su problemi

Əvvəli-Səh-13

Sibirdən su gəlməyə

"Berlek-Birlik" Geosiyasi Araşdırmalar Mərkəzi (Ufa), "Mano" Tədqiqat Təşəbbüsləri Mərkəzi (Daşkənd) və "Vostochniy Ekspres" internet nəşrinin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən "Mərkəzi Asiyanın su ehtiyatları: inam çatışmazlığı, yoxsa su çatışmazlığı?" adlı beynəlxalq onlayn brifinqdə özbəkistanlı professor Rəvşən Nəzərov qeyd edib ki, adətən Sibir çaylarının Orta Asiyaya yönləndirilməsi bağlı çağırışlar səhrada ağlayan səse bənzəyir. Çoxları bu layihəni ya qeyri-mümkün, ya da çox bahalı hesab edir. Bəs insan həyatından qiymətli bir şey varmı? Bu gün Mərkəzi Asiya regionunda 80 milyon insan var və bu əhali getdikcə artır. Tezliklə biz 100 milyonluq kritik həddə çatacağıq. BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) məlumatlarına görə, regionda ən böyük su istehlakçısı Qazaxıstan və ya Özbəkistan deyil, Türkmənistan - ildə 53 kub kilometr su. Bu, Qazaxıstan və Özbəkistanın birlikdə istehlak etdiyindən çoxdur. Səbəblər aydındır: Türkmənistan ən köhnəmiş istismar obyektlərinə, buxarlanma nəticəsində böyük su itkilərinə və mini-

mum sayda beton kanallara malikdir.

Qırğızıstanda da 2020-ci ildən nisbi su qıtlığı yaranıb. Təhlükəsizlik baxımından su problemi radikalizm problemindən də kəskinidir. Və bu mübaliğə deyil. Şimali Əfqanıstan kanalı ilə bağlı vəziyyəti götürək. O, tam gücü ilə işə salınsa, Türkmənistan və Özbəkistanın qərb rayonları praktiki olaraq susuz qalacaq. Nəticələri göz qabağın-

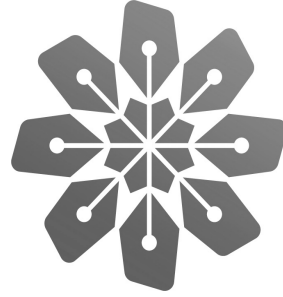

nəzərəcarpacaq dərəcədə artması ilə daha da ağırlaşır. 6,5 milyon keçən əhalinin sayı artmaqda davam edir, şəhər infrastrukturunu praktiki olaraq inkişaf etməmiş və su istehlakına nəzarət yoxdur. Şəxsi quyuların nəzarətsiz istismarı yeraltı ehtiyatların tükənməsini sürətləndirir. Bölgədə daha tez-tez və uzun sürən quraqlıqlar da rol oynayır. Qrunt sularının təbii doldurulma mənbəyi olan ətraf dağlarda qar örtüyü daha tez əriyir, yağıntıların miqdarı azalır.

Ekspertlər Əfqanıstan hakimiyyətini və beynəlxalq ictimaiyyəti paytaxtn su ehtiyatlarına qənaət etmək üçün dərhal proqramları həyata keçirməyə çağırırlar. Yağış sularının yığılması sistemlərinin tikintisi, ənənəvi Əfqanıstan kanallarının (kəhriz) bərpası və səmərəli sudan istifadə texnologiyalarının tətbiqi kimi tədbirlər təklif olunur. Əfqanıstanın müvəqqəti hökuməti hələlik vəziyyəti şərh etməyib. Qərb ölkələrinin təbiq etdiyi sanksiyalarla bağlı iqtisadi və siyasi çətinliklər problemin həllini çətinləşdirir. Tezliklə tədbirlər görülməyə, Kabil iqlim dəyişikliyi, urbanizasiya və zəif resursların idarə olunmasının şəhər infrastrukturunun dağılmasına səbəb olmasının faciəvi nümunəsinə çevrilə bilər.

V.VƏLİYEV

Dəyişən dünya, transformasiya olan adətlər, yenilənən ənənələr fonunda öz kökünə, soyuna, milli kimliyinə bağlı qalmaq da asan olmur. Axı hər bir millətin tarix boyunca inkişaf etmiş, zaman-zaman az, ya çox dəyişmiş milli dəyərləri var və hər bir xalqı millət kimi formalaşdıran da bu dəyərlərdir. Milli dəyər anlayışı çox zaman ümumi rahatlıq və vətən naminə birlikdəlik nümayiş etdirməkdir. Dövlətlər başqa dövlətlə münasibətlərində milli düşüncə və dəyərləri nəzərə alır, siyasət bu dəyərlərə görə aparılır, düşünülür, ölçüb-biçilir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "ictimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Milli dəyərlər dəyərdən düşür?

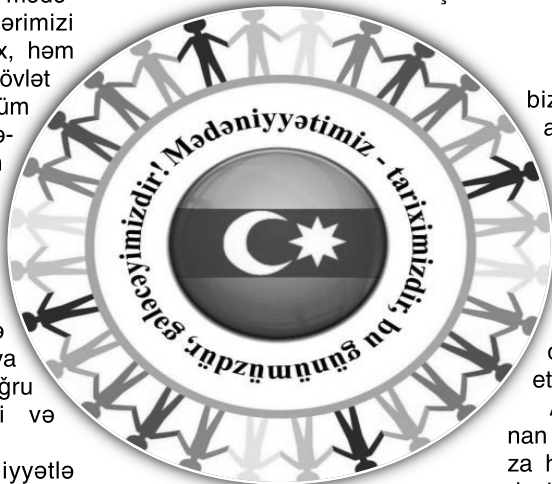
Məhz o səbəbdəndir ki, Azərbaycanda milli dövlətçilik və milli-mənəvi dəyərlər sıx daxili vəhdətdədir. Dövlət idarəsi, cəmiyyətin təşəkkülü də bu fonda. Yalnız milli kimliyi bəlli olan və özünü bir millət kimi dərk edən xalqın bu cür inkişaf konsepsiyası ola bilər. Ümummilli lider Heydər Əliyev nəinki bu konsepsiyayı yaratdı, həm də çox böyük ustalıqla, səbir və təmkinlə həyata keçirdi. "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam!"- deyən lider bütün həyatı boyu mənəvi-əxlaqi və dini dəyərlərimizin, adət-ənənələrimizin keşiyində durdu, bunu dövlətin ən vacib vəzifəsi etdi.

O deyirdi ki, azərbaycançılığımızı, milli ideologiyamızı, mədəniyyətimizi, mənəvi dəyərlərimizi təkcə milli varlığımızın yox, həm də siyasi varlığımızın - dövlət quruculuğu prosesinin mühüm atributu kimi dəyərləndirməliyik. Mənsub olduğu xalqın tarixi keçmişinə, mədəni irsinə və mənəvi dəyərlər sistemində sönməz məhəbbət duyğularıyla yanaşan Ümummilli Lider yaxşı başa düşürdü ki, aydın və dərk olunmuş milli ideologiya hər bir xalqın irəliyə doğru inkişafının yol göstərən və bələdçisidir.

Heydər Əliyev islamıyyətlə bağlı olan dini-mərasim və adətlərin də layiqincə keçirilməsi üçün hər cür şərait yaratmışdı. Buna misal olaraq 1994-cü ildə Səudiyyə Ərəbistanına rəsmi səfəri çərçivəsində müqəddəs

Kəbəni ziyarət etməsi, Mirmövsüm Ağə ziyarətgahında din xadimləri və möminlərlə görüşməsi, Bibiheybət məscid-kompleksinin yenidən qurulmasına xeyir-dua verməsi Ulu Öndərin dini-əxlaqi dəyərlərə sadiqliyinin, Allahını və peyğəmbərini sevən imanlı bir insan olmasının real təsdiqi idi. Prezident İlham Əliyev də onun yolunu davam etdirir, milli adətlərə, dini və milli dəyərlərə ciddi yanaşır.

Təəssüflə qeyd etmək istərdik ki, milli adətlərin yavaş-yavaş ərilib yoxa çıxması tarixi boyu bu adətlərlə yaşayan cəmiyyətlərdə daha çox

nəzərə çarpır. İndi "böyüyə hörmət, kiçiyə diqqət" məsələlərinə əvvəlki kimi önəm verilmir. Böyüklərdən tez-tez eşidirik, "zəmanə korlanıb" deyər. Zəmanəni korlayanlar da

bizik- insanlar. Heç bir millətin adəti pis deyil, bu sözsüz. Hər bir adətdə başqa gözəllik var, amma söhbət, sözün əsl mənasında, normal adətlərdən gedir. Karnavallarda lüt soyunub küçələrə çıxmaq, eynicinslərin evlənməsini milliləşdirmək, it-pişiklə ailə qurmaq kimi "adətlər"dən bəhs etmirik.

Azərbaycanın minillərə dayanan adət-ənənəsi, gen yaddaşımıza hopmuş dəyərləri var. Zaman dəyişdikcə insanların psixologiyası, yaşayış tərzini, milli dəyər anlayışı da müəyyən qədər dəyişə bilər. Nəsillərin dəyişməsi ilə dəyərlərin mahiyyəti də dəyişir. Bir vaxtlar insanların milli dəyər dediyi adətlərin indi çoxu yoxdur, bir çox milli

ənənələrimiz insanlar tərəfindən cahillik və "gerideqalmışlıq" hesab olunur.

Türk millətlərinin milli dəyər anlayışı ailədən başlayır. Aydındır ki, hər bir azərbaycanlının da xüsusi önəm verdiyi amillərdən biri ailədir. Bizim psixologiyamızda ailə faktoru xüsusi çəkiyə malikdir, inteqrasiyaya meyil edirik, düşünməliyik ki, yad mədəniyyətlərdən nəyi mənimsəyirik? Yeni adət cəmiyyətə necə təsir edəcək? Əgər bu suallara tutarlı cavabımız varsa, o zaman dəyişiklik barədə düşünmək olar.

Bu gün dövlətimiz milli dəyərlərimizin qarantına çevrilib, ölkə başçısı İlham Əliyev xalqımızın milli dəyərlərinin təbliğinə, gənclərimizin bu ruhda tərbiyə olunması

na ciddi diqqət yetirir. Dövlət siyasətində hər bir azərbaycanlının, ən əvvəl, öz xalqının dəyərlərinə sahib çıxması, öz mədəniyyətini, adət-ənənəsini, mentalitetini və milli dəyərlərini qoruması önə çəkilir. "Gələcək nəsillərə maddi sərvətlər və iqtisadi mirasla yanaşı, həm də daha çox milli irs, milli mentalitet ərməğan edilməlidir" prinsipi əsas götürülür.

Prezident İlham Əliyevin konsepsiyasına görə, milli ruhu qorumağın, inkişaf etdirməyin və yeni nəsillərə çatdırmağın ən mühüm şərti, məhz milli mədəniyyət və dövlətçilikdir. Dövlət ancaq ərazinin, maddi sərvətlərin deyil, həm də milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına xidmət edir. Bu istiqamətdə atılan hər bir addım qədim zamanlardan bizə gəlib çatan müqəddəs irsin gələcək nəsillərə əmanət edilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin, milli dəyərlər sisteminin bütün dünyada təbliği və qəbul olunması üçün həyata keçirilən məqsədyönlü strategiyanın tərkib hissəsidir.

Müasirlik milli kökü, adət-ənənəni itirmək demək deyil, adət-ənənə, milli-mənəvi kökümüzə elə müasirlik ənənələrinin fonunda da var ola bilər və biz inkişaf edən Azərbaycanın təmsalında bunu görə bilirik. Dünyanın mədəniyyətində böyük problemlərin meydana çıxdığı bu illərdə kökünü bağlı qalmaq böyük güc və bacarıqdır.

Lalə Mehralı

"Minaların təmizlənməsi Böyük Qayıdışın əsas şərtinə çevrilib"

"İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə minaların təmizlənməsi prosesi Azərbaycan üçün həm təhlükəsizlik, həm də sosial-iqtisadi baxımdan strateji əhəmiyyət daşıyan bir məsələdir. Ermənistanın uzun illər ərzində bu əraziləri geniş miqyasda minalaması həm hərbi, həm də mülki əhali üçün ciddi təhlükə yaradır". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında hərbi ekspert Ramil Məmmədli deyib. Onun sözlərinə görə, ən ağır məqam isə ondan ibarətdir ki, minalar yalnız müdafiə xətlərində deyil, yaşayış məntəqələrinin içərisində, kənd təsərrüfatı sahələrində, meşə zolaqlarında və su hövzələri yaxınlığında da basdırılıb.

Bu işə bölgənin bərpası və insanların doğma yurdlarına təhlükəsiz şəkildə qayıdışını ləngidən əsas maneələrdən biridir:

HƏRBİ EKSPERT ŞƏRH ETDİ

"Hazırda Azərbaycan dövləti bu istiqamətdə böyükmiqyaslı fəaliyyət həyata keçirir. ANAMA və digər aidiyyəti qurumlar müasir texnika və peşəkar mütəxəssislərin iştirakı ilə genişmiqyaslı mina təmizləmə əməliyyatları aparır. Bu işdə Türkiyə, Böyük Britaniya, Avropa İttifaqı və BMT kimi beynəlxalq tərəfdaşların dəstəyi də xüsusi rol oynayır. Təhlükəsizliyin təmin olunması üçün ən müasir texnologiyalar – pilotsuz uçuş aparatları, xüsusi zirehli texnika və mina aşkarlayıcı qurğular istifadə edilir. Minaların təmizlənməsi yalnız təhlükəsizliyi təmin etmir, həm də Böyük Qayıdış proqramının uğurla icra olunmasının əsas şərtidir. Çünki mina təmizlənməsi olmadan nə infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, nə də insanların kənd təsərrüfatı ilə məşğul olması mümkündür. Hər bir təmizlənmiş hektar torpaq həm insanların həyatı-

nı xilas edir, həm də regionun sosial-iqtisadi inkişafına yeni imkanlar açır.

Əlavə olaraq qeyd etmək lazımdır ki, Ermənistanın minaların dəqiq xəritələrini tam şəkildə təqdim etməməsi prosesi xeyli çətinləşdirir. Bu, beynəlxalq humanitar hüququn kobud şəkildə pozulmasıdır və nəticədə mülki şəxslər arasında çoxsaylı itkilərə səbəb olur. Ümumilikdə, minaların təmizlənməsi prosesi uzunmüddətli və resurs tələb edən bir proses olsa da, bu istiqamətdə aparılan işlər Azərbaycanın gücünü, iradəsini və azad olunmuş əraziləri tam

bərpa etmək əzmini göstərir. Bu əməliyyatların uğurlu aparılması yaxın illərdə təhlükəsiz, yaşayış üçün əlverişli mühitin formalaşmasına, əhalinin doğma torpaqlarına qayıdışının sürətlənməsinə və bölgənin iqtisadi potensialının tam reallaşmasına imkan verəcək".

Ziya Hikmətoğlu

Saxta elanlar, real ziyan...

Mənzil elanlarında nələrə diqqət edilməli?

Son zamanlarda kirayə mənzil axtaranların sayı kəskin şəkildə artır. Bu dövrdə, xüsusilə bölgələrdən şəhərlərə təhsil almağa gələn tələbələr və onların valideynləri ucuz və əlverişli ev axtarışına çıxırlar. Təəssüf ki, bu vəziyyət bəzi fırıldaqçılar üçün fürsətə çevrilir. Onlar müxtəlif elan saytlarında və sosial şəbəkələrdə dəyərləndirən qat-qat ucuz qiymətə mənzil elanları yerləşdirərək insanları aldatmağa çalışırlar. Bəs, bu cür halların baş verməməsi üçün nələrə diqqət etmək lazımdır?

Məsələ ilə bağlı əmlak üzrə ekspert Elnur Fərzəliyev SİA-ya açıqlamasında bildirib ki, hər il sentyabr ayından başlayaraq bir çox fırıldaqçılar elan saytlarında dəyərləndirən daha ucuz qiymətə kirayə mənzil elanları yerləşdirirlər. Onun sözlərinə görə, bu

da xüsusilə bölgələrdə yaşayan tələbələr və onların valideynləri üçün cəlbəedici görünür: "Bu zaman onlar elanı yerləşdirən şəxsə əlaqə saxlayaraq evlə bağlı məlumat alır. Bu cür fırıldaqçılar xüsusilə bölgələrdən onlara müraciət edən şəxslərə evin təcili şəkildə kirayə verildiyini, ona beh göndərməli olduğunu bildirirlər. Bu səbəbdən də tələsik qərar verilməsini istəyirlər. Onlar tez-tez bu sözləri işlədərək tələsik pul köçürülməsini tələb edirlər: "İndi beh göndər, mənzili saxlayım", "Əgər indi göndərməsən, başqasına verəcəyəm" və s. Bəzi hallarda isə tam kirayə haqqının ödənilməsini istəyirlər. Pul göndərildikdən sonra fırıldaqçı ilə əlaqə kəsilir, telefon nömrəsi bağlanır və ya sosial media hesabları silinir. Bu fırıldaqçılar tək-cə kirayə mənzillərlə məhdudlaşmır. Bəzən satış elanları adı altında da dəyərləndirən qat-qat aşağı qiymətə ev elanları paylaşılır. Bu elanlarda, məsələn, yeni təmirli və bahalı eşyalarla təmin olunmuş evlərin "təcili satıldığı" qeyd edilir. Reallıqda isə belə bir mənzil ya yoxdur, ya da elanı yerləşdirən şəxsin ona heç bir aidiyyəti yoxdur.

Ona görə də vətəndaşlar hər hansı bir mənzili kirayələdikdə və ya aldıqda mütləq şəkildə mənzilə vizual baxış keçirtməli, mənzil sahibi ilə razılaşmalı və müqavilə yolu ilə pul ödənilməlidir. Əks halda vətəndaşlar bu cür fırıldaqçıların qurbanına çevrilə bilərlər".

Arzu Qurbanlı

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

59 yaşlı Tayson yenidən ringə çıxacaq

Əfsanəvi boksçu Mayk Tayson beş çəki kategoriyasında keçmiş dünya çempionu Floyd Meyvezerlə döyüşəcək. SİA xəbər verir ki, idmançı bununla bağlı instaqram hesabında paylaşım edib.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.
Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000

Messi göz yaşları ilə Argentina millisini tərk etdi

Məşhur futbolçu, hazırda "İnter Mayami"-nin formasını geyinən Lionel Messi Argentina millisinin heyətində son ev oyununa çıxıb. DÇ-2026-nın seçmə mərhələsinin 17-ci turunda Venesuela ilə matçda iştirak edib. Argentina millisinin 3 qolundan 2-sini də kapitan Messi vurub.

Qeyd edək ki, Lionel Messi 2005-ci ildən Argentina millisinin üzvüdür. Onun DÇ-2026-dan sonra milli karyerasını başa vuracağı gözlənilir.

Qarşılaşma 2026-cı ilin yazında baş tutacaq. Qeyd edək ki, 59 yaşlı Tayson peşəkar karyerası ərzində 58 döyüş keçirib və 44-ü nokautla olmaqla 50 qələbə qazanıb. O, 2011-ci ildə Şöhrət Zəlinə daxil edilib. 48 yaşlı Meyvezer isə peşəkar karyerasını 2017-ci ildə başa vurub. Amerikalı boksçu peşəkar ringdə keçirdiyi 50 döyüşün 27-si nokaut olmaqla hər birində qələbə qazanıb.